

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 9

Sisukord:

Naiste poliitilisest koondumisest. — Dr. E. Gleditschi külaskäik Eestis. — Kirjanduslik veste: 1) Aino Kallas 50-ne aastane, 2) Tubli naine, 3) Armastuse laat. — Kodukultuurist: Fantaasiat mööbeldusse. — Muljeid Pariisis peetud sotsiaal-nädalalt. — Mälestusi Laura Samburg'ist. — Kroonika. — Küsimused ja kostmised.

Perenaine: Meie kodukass. — Lehetäid — aia- ning toataimede vaenlased. — Käsitöö ja riie- tus: 1) Käsitöö, 2) Võrgu tikandus, 3) Moed.

“Naiste Hääl”

**Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälkandja.
Ilmub 1 kord kuus.**

Toimetaja: MARIE REISIK.
Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.
Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Toimetus ja talitus asub:
TALLINN, Rataskaevu tänav 22.
Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

**Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehel-
tellimiste vastuvõtjad.**

Tellimise hind: poolaastaks — 2 kr., aastaks — 4 kr. Üksiknumber 40 senti.
Väljamaa tellimine 5 kr. 50 s.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 30 krooni. 1 mm ühel veerul — 10 senti.

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu büroo ja „Naiste Hääl’e“
toimetuse ja talituse aadress on nüüd:
Tallinn, Rataskaevu tän. Nr. 22.

CARTIER-BRESSON
PARIS

PESUKINDLAD PARIS VÄRVID

KÄSITÖÖLONGAD

Esimese klassi prantsuse vabriku
saadused

Kaitsemärk

„A la Croix“

PESUKINDLAD VÄRVID
(300 värvi)

Märkniidid

Pärllõngad

Brillanté d'Alger (Mouliné)

Heegeldamise niidid

liri lõngad

Linased lõngad

Hedebo niit

Nõelumise lõngad

Asutatud aastal 1825

NAISTE HÄÄL

E. N. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 9

September 1928

II aastakäik

Nüüdsest peale on E. N. Liidu ja „Naiste Hääl'e“ toimetuse ja talituse aadress:
TALLINNAS, RATAŠKAEVU TÄN. 22.

Naiste poliitilisest koondumisest.

Ühel ajal, kui naised võitlesid oma poliitiliste õiguste eest, kui poliitiline ühedeõiguslus tundus naisele oluliseks tarviduseks jaks, et oma inimõigusi maksma panna, kui kõigis kultuurriikides parimad naised enastalgavalt töötasid jelles võitluses, — siis otsasid need naised selle oma eesmärgi teostamisel märgatavaid muutusi rahvaste elus. Nad uskusid kindlasti, et naiste mõju rahvaste ja riikide poliitikaile jaab olema tunduva. Kuna ju naised kõigis kultuurriikides moodustavad valijate enamiku, siis võis ka õigusega arvata, et naised, kes ju loomult mitmeski juunas põhjalikult erinevad meestest, maksma pannes oma mõju poliitilise ühedeõigusluse kasutamise, toovad rahvaste ellu uusi, jennini tundmatuid või tunnustamatuid juhtnõude ja sihte.

Müüd, kus juba esimene aastakümme möödumas, mil naised on võinud kasutada oma poliitilist ühedeõigust pea kõigis kultuurriikides, pole huvitujeta märkida, kui võrd on naised suutnud ja tahtnud endid poliitiliselt maksma panna. Peab otsekohejelt tunnustama, et naiste mõju rahvaste poliitilises elus tänini pole juutnud omandada nimetamisväärilist kaalu. Peab ihegi tunnustama, et kõigil maal, kus naistel poliitilised õigused, naiste arv parlamendides järjekindlasti kohanemise kalduvust näitab.

Miks see nii on? Miksa jelles juüdistada?

Erapooletult otjustades, peab tunnustama et süüdi on muudugi esimeses jones naised ise. On selge, et mehed vabatahtlikult ei loobu oma kohtadest parlamendis ja ei anna neid ilusa käelõigutusega üle naisele. On tähtja selge, et naised ise naisvalijate kaudu need kohad omale võitma peavad.

Miks pärast aga on kõigis riikides, kus naised ja mehed ühedeõiguslised, erakondades meeste võim ja mõju nii juures ülekaalus, et ainult väga harva valimistel naine pääseb läbitõidatavale kohale, ena-

mitus aga leppima peab kas nimekirja jahas jõrkitamisega või aga jellest väljajäämisega?

See on võimalik muudugi ainult jellepärast, et naine erakonna elus pole omandanud kaalu, et ta jael ei eista võim, et temaga ei tarvitse arvestada. Süüdi jelles on mitmed asjaolud. Ehteks — naistel pole nähtavasti veel küllalt arenenud poliitiline mõtlemine, pole veel küllalt selged ta sihid ja nõudmised riiklises elus. Juudub, võib olla, ka julgus tungida wäija koduse elu raamist, avaldada ihjeisvat poliitilist mõtlemisviisi ja teha jellest järelbasi valimistel — jattudes võib olla vastollu mehega. Juudub kindlasti ka ihjstunne. Wastastikkune umbusaldus, kartus, kaebudus, ülekilgne armustustabe ja liig juur nõudlikkus oma enese joo ehitajate vastu, — on omandud, mis juust naistes on arenenud ja mis mõjuvad takistavalt naiste mõju esile pääsemisel igal alal, kõige juuremal määral aga wist küll poliitilises elus.

On selge, et naistel mitte ainult igas ihjstikus riigis, waid üle kogu maailma, on palju rohkem ihjheid huvisid, kui meestel. Naine on inimkonna ema ja esimene kasvataja. See määratu juur ihjine ülesanne toob enesega kaasa lõpmata rea ihjheid huvisid, mis ihjlaselt tähtjad kogu inimkonnale, milledest naine aga jügawamalt aru jaab kui mehed, jest et ta nendega oluliselt jootud. Rahvusvahelise koostöla loomine, mis põhjeneb loomusunnilisel jöja hukkamõisimisel, jostiaalsete wastollude lahendamine, inimelu wäärtuse äratundmine, jellest järgnew huwi terwisjoiu ja jostiaalolude parandamise vastu, kasvatus ja hariduse ning õigluse küsimused — need kõik pahtijewad iga naise jüdamis — enam või wähem teadlikult on nad igale naisele tähtjad ja mööduandwad. Ka poliitilises elus lajeb naine enast kindlasti juhtida esimeses jones neist oma huwidest.

Poliitilise ühedeõigusluse saabumisel otjustasid

juiski kõik poliitiliselt mõtlejad naised üle kogu maailma minna parlamenti mitte naiste esitajatenä, vaid ilmaaateleiselt ühineda olemasolevate meeserakondadega. See paistis ju ka kõige loomulikum. Pole mingit tarvet ega mõtet eraldada koostööst meestega poliitika alal, iga naine on ju ka poliitiliselt mõtleja isik, ka mõtlemisviis on tingitud ilmaaatest, mis oma väljenduse leiab vastavas erakonnas. Seega on iga naine õigustatud, isegi kohustatud maailma omale erakonnale, mis vastab tema ilmaaatele, mille ühesandeks on tegelises elus läbiviita selle ilmaaatega teatud põhimõtteid.

Seda tundsid ja selle järele talitasid naised töötades riikides päris iseseisvalt, ilma ühise kontrollipeta. Ka meil Gestis asusid naised sellele seisukohtale, otsekohe kui meile jaabusid kodanikuõigused.

Survitaw on aga, et wiimaste aastate tsel naised waga mitmes riigis selle seisukoha rewiderimisele on wõtnud ja uutele seisukohtadele on jõudnud. Tegelik elu on näidanud, et olemasolevad erakonnad ei arvesta erakondadesse kullustunud naistodanikkudega, ei arvesta just sellepärast, et nad kujukil ei näe ega tunne jeda jõudu, mille moodustab woi moodustama peats naiswalijate hulk. Sellepärast on hatatud kõijest kaaluma ja mümel pool ka juba teostama naiswalijate keskkoha loomist, üldist rahwuslikku naiserakonda ehk ülemaalist naiste poliitilist koondust.

Naiste poliitilise koonduse wõi rahwusliku üldise naiserakonna all ei tule mõista piiratud poliitilise ilmaaatega erakonda. Naiserakond, jes mõttes, nagu teda praegu naised mitmel maal teostawad ja taaluwad, jeab enejele peawesandeks rahwa üldise heakäekäigu, peale selle on tema ülesandeks poliitilistel ja ühiskondlikel uutel eluawaldustel tegelikult läbiviita naiste ühedigustust mehega. Rahwuslikud naiserakonnad ei pea oma esimeheks ja ainutejeks ülesandeks oma kandidaatide läbiwiimist parlamenti. Neisje koondunud naised usuwad, et aja pümel neijt naiserakondadest wälja kaswawad uued, laiarulatuslikud ja mõjuwamad poliitilised parteid, millede kaupad näewad ette emalikkusest ja rahuarmaastusest ning rahwa kõijje heakäekäigu jõuwist kantud nõudmisi, nad usuwad, et neisje parteidesje ühinewad mehed ja naised. Oma kõige hädapärasemaks ja sundiwamaks ülesandeks peawad naiserakonnad aga poliitilise selgitustöö ja poliitiliselt mõtlemise õpetamise naiste suurtele hulkadele, kesledele poliitiline ühedigustus dieti päris ootamatult jaabus.

Sarnased naiserakonnad tegutsewad praegu waga mitmel maal. Inglismaal ajutas selle Baby Rondon, esimene ülennõja naiskandidat, ja seal wõidab see ikka rohkem poolehoidu. Norras tegutseb juba pikemat aega n. n. „Naiste ühine front," naiserakond, mille mõju olemasolevate poliitiliste erakondade peale päris tunduwa olla. Rootsis wirgutab wiimaste parlamenti walimiste tagajärg, kus naisjaadikute arv jälle kahanes, naist ühise naiserakonna loomisjele,

milline leidis otsekohe elawat poolehoidu. Jugoslaawias ja ka Poolas on endid naised ka juba poliitiliseit organiseerinud. Suur rahwusna naiserakond ühiskriitides awaldab tunduwat mõju riigi poliitilisele elule. Austrias ajutas „Poliitilise naisriidu" wana, üldiseit lugupeetud Mariaanne Spanisch, praeguse presidendi ema, kes 50 aastat tagasi asuwas Austria naisriidu, müline nagu kõit teijedon rahwusliid naistliidud, mitte poliitilise organisatsioonina moerdud pole. Wana juhataja jektas aga, et uus „Poliitiline naisriid" on hädatarwulik ja ajakohane taindusorganisatsioon endisele liidule. Uus organisatsioon peab naisete selgitama nende kui walijate kohustusi ja wiigusti, peab neid poliitiliselt niitaugele taswarama, et uendega walimistel arvestatje kui mooduandma wõimuga. Siuwitaw on, et isegi Sakjamaal, kus omal ajal ihearanis juure ägedusega ja hukkamõistmisjega korwale heideti naiserakonna mõte, wiimajel ajal itka jageamini ja tugewamalt kuudub jõowi jarnaje naiste ühise poliitilise koonduse järele.

Jgal maal, kus praegu tegutsemas jarnased koondused, on naistel piüüdarine jaada üheudawats ja lepitawats liitiks erakondade — wahetje wiha, tüüde ja wastolude keerises.

Meil Gestis on mitmel puhul juttu olnud ülemaalist naiste poliitilisest koondusest. See mõte on aga itea jälle korwale heidetud, — usus, et naised wõitks jama hästi tegutjeda olemasolewats poliitilistes erakondades. Tegelik elu aga näitab, et itski erakond ei arvesta meil naiste jõowide ja wajadusega, kõnelemata sellest, et ka naist jõowits wotta parlamenti. See naiswalijatega arwesuamine kahaneb järjekindlast. Weel enam — meil on maad wõmmas uus wõol, mis naist wälja tõrjub töökadest, mis juba ammu nende päralt ja kus nad wõitks olla kasulikud, töötades rahwa kasuts oma parema talhmitise ja jõuga. Sarnases naist tagajitõrjuwas tegutsemises on kõit meil müidu nii juures wastolus olewad erakonnad liigutawalt ühemeelised.

Sellest peawad naised tegema järeldused. Tuudub, et on wiimane aeg ka meil, et naised pealksid, wahemalt ajutiselt, iseseiswalt poliitiliselt organiseeruma, jeni, kui mehed neid kõrd tuunustawad wääriliste kaastööblistena ka riiklises elus. Naiste poliitilised erikoondused on kindlasti ainult ülennareku aja nähtuseks. Naistele poliitiliste õiguste andmine ja naiste poliitilise tegewuse tuunustamise wahje on juur. Silma selle wahje üle peawad ehitama naised ise oma riiklise ja poliitilise töökaga. Nähtawasti on see praegu wõimalik ainult ülemaalist poliitiliste naistkoonduste abil ja kaudu.

Naiste poliitilise organiseerimise küsimus on meil praegu igatahes põnew ja päwaforras. Selle üle peame kõijest mõtlema ja pole aega wiimutada selle küsimuse lahendamisjega, sest juba tulawal kewadel jehjawad meil ees walimised, milledele, nagu jeda juba küllalt näimud oleme, eesti naistkodaniku arwese ei wõetagi.

Marie Reisik.

Dr. E. Gleditsch'i külaskäik Eestis.

Käesoleva aasta juuniku 28-dal saabus Norra naisüliõpilaskooriga ja selle liikmena külaline Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu, Dr. Ellen Gleditsch, Rahvusvahel. Akad. Naiste Liidu president 1926-dast aastast peale ning endine abipresident.

Dr. Gleditsch, kogult wäikene, elaw, tumejuukseline ning kahwatunäoline, waatleb tähelepanelikult ning häätahlikult ümbrust ning inimesi. Ta liikuvus ning lihtsus ja häätahklus hõlbustab läbikäimist, kuna ta kiiresti mõistab inimesi ja olukordi ning läheneb neile sümpaatiaga. Ühingu presidendina on tal tulnud palju reisida. Ta on külastanud hulga akad. naiste ühinguid mitmes riigis. „Armastan reisida. See on mul werez wiit juba esijadest, kes olid merdrändam rahwas.“ Dr. Gleditsch on jõudnud Mandalis, Norra lõunapoolseimas linnas. Esiwanemalt on ta pärinud ka lõunamaist, Serbia werd. Olles wõrdlemisi warakult wanemateta jäänud kümneliikmelise perekonna wanem liige, on ta aidanud kaswatada ja ellu juhtida nooremaid.

Dr. Gleditsch on loodusteadlane. Ta on töötanud wiis aastat pr. Curie laboratooriumis Pariisis ja aasta Yale'is. Käesolewal ajal tegutses ta dotsendina Oslo ülikooli juures. Ta on kirjutanud hulga teaduslikke töid, eriti raadioaktiivteedist, on saanud omalt maalt Manjeni auhinna, Brantfusmaalt erilise tööstipendiini ning tiitli: „Officier de l'Instruction Publique“, ja on ühe Ameerika ühisriikide college'i audoktor. Peale teaduslike töö on Dr. Gleditsch huwitatud poliitikat, eriti rahvusvahelist suhteist, ning on pühendanud aega ja jõudu mõnele ühiskondlisele küsimusele, mis äratas ta liberaalsena tuntud sümpaatiat. Ka leiab ta aega muusikale, teatrile ja kirjandusele.

Akadeemil. Naiste Liidu tegemises annab ta eriti juure tähtsuse abirahadele naiste teadusliku töö edendamiseks. „Loodusteadlasena huwitab mind eeskätt kõik reaalne ja ühingu suundus stipendiumeisse, mis on minu meelest väga tähtsad.“ Omas kõnes 1-jel juulil Eesti Akad. Naiste Ühingu koosolekul Tallinnas toonitas Dr. Gleditsch rahvusvaheliste suhete tähtsust. Peale akadeem. naiste ühingute tekkimise ja nende rahvuslike ning rahvusvahelise töö käsitlust, rõhutas Dr. Gleditsch, kui tähtis on noorel teaduseinimesel wiibida mõnd aega välismaal, täienduda üldhariduslikelt ning omal erialal, kuiwõrra suudawad siin olla abiks klubimajad eri mais ning ühingud ühikute ühingute ja hulgaliste ekskursioonide korraldamisel ja wastuwõtul. Meie töö peab aga ka ulatuma Rahwasteliiduni ja käima sellega käsitäies. Kõigi maade akadeem. naistil on palju ühist: on ühist töö-armastus mis omandatavse tõsise, enastalgawa teaduslike töö tegemisel, on ühised teadmised ja huwi, — see peaks looma kindla rahvusvahelise sallimuse, lugupidamise ja wastastikuse aitamise aluse. Usugem koos-

tööle, ühine töö edendab ühistunnet. Müüdsem mõista üksteist, arusaamisest armastuseni on sanum, wäheingi. — Dr. Gleditschit üllatas suur akadeem. naiste arw (800) Eestis, mis andwat parentaid lootust tulewikuks. Täni aga wõrdlemisi wähesed, statistiliste andmete põhjal, töötawad oma kutsealal. Norras olewat akadeem. naiste arw wäiksem, kuid suurem osa töötawat alal, millele nad on saanud ettemalmituse.

Eestis wiibis Dr. Gleditsch kuus päewa, wõttes osa laulupeost, lauldes kaasa üliõpilaskoori kontserdil ning wäliskooride kontserdil laulupeol. Kui läinud

Dr. Ellen Gleditsch

aastal pr. Westerman oma Eesti tutvustawal ringreisil Skandinaawias oli efinenud loenguga Eestiist Oslos, oli kõneleja siidamlik ettekanne aratanud norralaste huwi selle seni pea tundmatu maa vastu ja Dr. Gleditsch oli tulnud mõttele korraldada ekskursiooni Eesti laulupeo ajal. Ring Dr. Gleditsch kui ka kaasaõitnud 60 norralast ei ole kahetsemud selle mõtte teostamist. „Tõtt ütelda ei tunta Eesti Norras pea sugugi, aga müüd peawad nad kuulma sellest maast,“ laulusid norralased, lubades kõneleda Eestiist, näidata pilte sellest maast ning wiies kaasa waimustuse laulupeo päewist. Ja ka Eesti Akadeem. Naiste Ühing on mõitnud endale selle külaskäiguga sõbra Norras ja Rhw. Ak. Naiste Liidu presidendis, kellega loodame, et „jääme kontakti, kohtume taas ja kohtume wanade sõpradena.“

H. M.

Kodukultuurist.

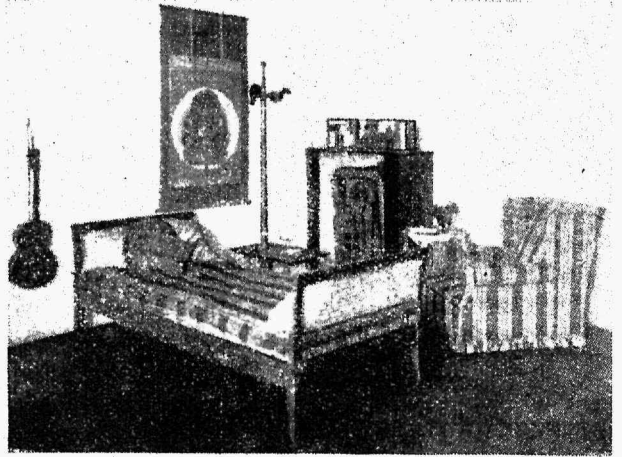
Fantaasiast mööbeldusse.

Tihemini, kui eales varem sunnib meie majanduslikult kitsik ja korteripuudusega nuheldud aeg inimesi, eriti noori abielupaare asuma ühte ainsasse tuppa elama. Ning see ainus tuba peab nüüd aset andma võimalustele töötamiseks, toidu võtmiseks, ööpuhkuseks, muidu oleskelemiseks, mõne raamatu mugavaks lugemiseks, teine kord mõne hea külalisegi sõbralikuks vastu võtmiseks. Pole vist raske mõista, et nii mitmekesiste ülesannete teenimiseks paremat lahendust leida ei ole võimalik muidu, kui selge kujutlusvõime ja ja organiseeriva mõistuse abil.

Muidugi on meil ju ka alati teatud kujutus, enam või vähem kindel, noist ülesannetest, mida peavad täitma mööblid, kui neid asetame kuhugi tuppa; enangi, meil on kujutus sellest, mil viisil nad peavad teenima meie, selle toa elanikkude ja külaliste tarbeid. Võrdlemisi lihtne paistab selle kujutluse teostus, kui meil on tarvitada mitu ruumi: määrame selle toa ühe tarbe teenistusse, tolle jälle mõneks teiseks otstarbeks ning paigutame vastavad mööblid ja muud sisustusesemed vastavasse ruumesse; nii saavutame, liigитades omi vajadusi ning jaotades neid tarvitada olevate ruumide arvele, tahaks loota, vähemasti ülevaatliku korra ja vahest ka mõninga otstarbekohasuse. Et aga meie tarbed leiaksid võimalikku kõikikülgselt rahuldust, seks peame esiti

ülepea harjunud olema omi elutarbeid tähelepanu ja neist hoolida.

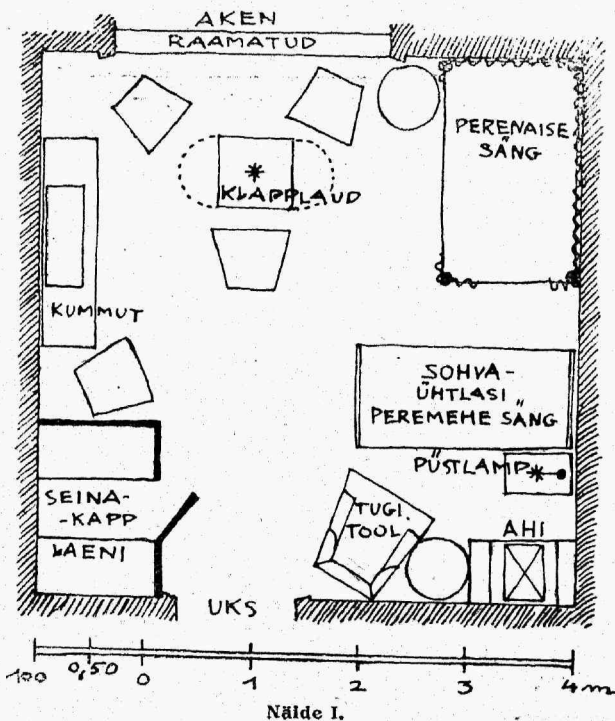
„Meie toiminguid ruumis (ikka me tarvete rahuldusel) ei ole mitte ainult „istuda“ või „seista“, vaid ka „liikuda“ ja „rühmituda“.

Kamina nurk.

Kogu inimlik elu on kuidagi moodi „draama“, paljude ja mõndagipidi muutlikkude stseenidega — umbes nii väljendub keegi kunstikirjanik, kõneldes möbleeringust. Meie elame, aga meie kodu on selle draama „dekoratsiooniks“. Dekoratsioon ei ole aga mitte paljas pilt, muutumatu, osavõtmatu tagapõhi, mille ees meie eludraama üksikud stseenid sõlmuvad ja lahenduvad. Ei, dekoratsioon on kaasmängija, seda teab juba iga tähelepanelik teatris käijagi. Nagu laval näitejuhi elav ja rikas kujutlusvõime seal igale lavalolijale ta õiget paika kätte juhatahes ka n. n. „surnud asjad“ nende paljast „olemasolust“ vabastab ja neid draama elule orgaanilistena sugemetena sisse põimides nad otsegu elavaks teeb, nõnda ja veel palju suurema innuga peaksime toimima oma elu draama tummade kasmängijatega, meie kodu sisustust moodustavate esemetega.

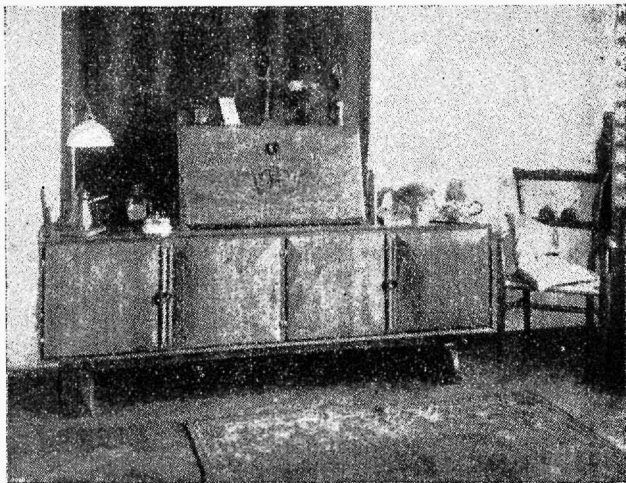
Tavaliselt otsitakse meie kodude „lavastustes“ rahuldust peamiselt silmale (kui sedagi!): iga seinapind väljendab püüdu sümmeetriliseks liigituseks sein ees seisvate mööblite või seinal rippuvate piltide paigutusega. Nii muutub iga sein omaette lõpetatuks, suletud tervikuks, kuhu elav, liikuv, oma asendeis ja meeoludes muutlik inimene enam sekka ei sünni, ei mahu, vaid jääb paratamatult võõrana sugemena oma enese mööbli ette teatud viisil kui õhku rippuma. Olgu

siis, et ta emb kumb kas rikub selle dekoratsiooni tükki harmoonia, mis on valmis tehtud teda ennast arvesse võtmata — tõstes mõne eseme ta sümmeetrilisest, igavesele liikumatusele mõistetud paigutusest välja, või jälle surudes iseenast arvesse võtmata, — tõstes mõne eseme või võõrhelina asjade akkordi; või aga ta alistanud asjade tardunud olekule, muutub ka ise kangeks, salgab maha oma silmapilgu impulsid, taganeb oma isetadvusest, iselust, loobub rõõmust, sellest vallatlevast vabastajast, kosutavast pingutuste peletajast ning mängib asjade pidulikkude ja pühalikkude komöödiat kaasa. Kuid kui esimene võimalus — jõhkruks — on vähe meeldiv, siis teine omas alistumises on otse ebaterve, hingeliselt ebahügieeniline, iseloomus virildav, silmakirjalikkusele sundiv.

Muidugi, niisugune alistumine igavesti muutmata kõrgemale võimule kuulub küll ka inimese hingeliste ja isegi ta kõige kõrgemate tarvete hulka. See on näiteks tarve alistuda, kumarmatuda palves või jälle liituda pidulikkude, pühalikkude meeleoludega või esineda, valitseda tahtva vääriskusega. Siit kõigi jumalakodade sümmeetria, nende sisustuselementide põhimõttelik liikumatus, siit samuti kontsertsaalide, teatri-saalide ilme muutmatus, siit lossi-, parlamendi-, kohtusaalide representatiivsus. Kuid need näited kõik on kaugel kodust ja kodususe mõistest, kõik need kojad ja saalid on psükholoogilisel elamiskõlbmatumad; nii on siis ka printsiihid ja meetodid, mis kujunenud ja käsitust leiavad

nende ehitamisel, sisustamisel ja ehitamisel, põhimõtteliselt kõlbmatumad meie kodude rajamisel ja sisse seadmisel. Sest seal taotellakse iga eri juhusel ikka väga ühemõttelisi, ühekülgist, ühe

Kummut sekretäriaga.

tähendusega seejuures püsivat mõju, eluaseme sisseseadmisel aga tuleb silmas pidada inimese mitmevõrdseid tarbeid ja muutlikku meeleolusid ning hoolt kanda sellest, et elanik võiks nii oma kestvaid huvisid kui ka silmapilgu taotlusi võimaliku hõlpsusega teostada, oma elu võimaliku mitmekülgisusega elada. Seks vajamegi eespool nõutud ohtrat kujutlusvõimet, et ette näha, ette

Kirjanduslik veste.

Aino Kallas 50-ne aastne.

Hiljuti pidas viiekskümmend aastat sünnipäeva eesti lugejaskonnale üldiselt tuntud soome naiskirjanik Aino Kallas. Soome naiskirjanik?... Jah, nii ootamatu kui see äkki lausutuna ka ei kõla, — Aino Kallas on ju tõesti soome kirjanik. Muidugi, esimese jahmatuse möödudes teame seda; oleme alati teadnud. Kuid oleme seda teadnud kuidagi nii, et see on võinud sootuks ununeda; oleme seda teadnud kui tühist ja vähe kaaluvat üksikasja, mil puudus olulisem tähtsus. Oluliselt, tõeliselt on Aino Kallas meile juba väga ammu — kui õieti meele tuletame, siis alati — olnud „oma“, väga kodune, väga enesest mõistetavalt eesti kirjanik.

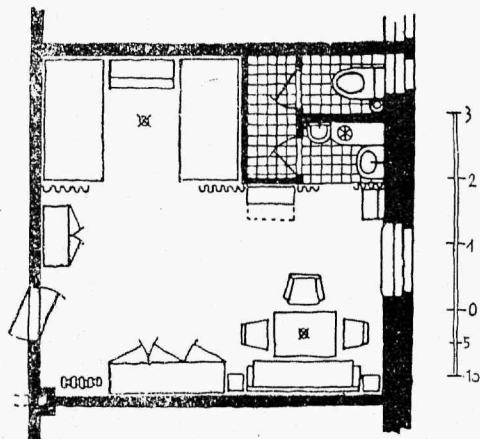
Kuigi ta ei kirjuta eesti keeles, on Aino Kalda aineite valikus, aineite käsitusviisis ja nendes se süvenemise erilaadis nii palju Eesti poole osutavat, et me pole saanud teda võtta võõrana. Ta on meile tundunud mõnikord isegi omasemana kui mõni oma rahvusest kirjanik. Ning

mille eest me eriti tänulikud peame olema: Aino Kallas on üks neid vähesi, kes on aidanud eesti kirjanduse kultuurilist tasapinda tõsta! Aino Kallas on eesti kirjandusele teed näidanud Euroopasse — nagu ta eesti välissaadiku Oskar Kallase abikaasana viimaseil aastail andumusega on Eesti nime levitanud Euroopas (ning Ameerikas).

Siin pole ruumi üksikasjaliselt eritleda Aino Kalda kirjanduslikku toodangut. Lubatagu vaid osutada mõnda iseloomustavamalt, mällusõbi-vamat üksikasja. Õige kaua oli silmapaistvaks sirseseljalise, vaimult vaba eestlase kujuks meie kirjanduses A. Kalda Bernhard Riives. Millist mõju see kuju omal ajal avaldas, teavad vist kõige paremini need, kes seda käsitleva novelli ilmumise ajal olid noored ning loomusunniliselt valmis vastu võtma sellastesse kirjanduslikeesse kujudesse sulutud mõtteid, et neist seesmiselt süttida. Bernhard Riivese kuju on üks neid kivikesi, milledest ehitati praegune Eesti; tänu vennasrahva tütrele selle kivikese eest, mis kaalus nii palju!

Teiseks Eesti lugeja vaatekohalt markantseks

aimata kogu mitmepalgelist elu meie eluruumes; samaks vajame mõistuse organiseerivaid võimeid, — et leida kujutluse käskudele vastavat teostust — lahendust.

Näide II.

Ühele asjaolule juhitagu siin kohal aga erilist tähelepanu: meie elu, kui teda vähegi elavalt, mätmekülgselt elame, meie ise, kui me pole tuimad unimütsid, ei olegi ette näha ega ette teada kõigis üksikasjus; meie elu jääb meile ikka kuidagi üllatuseks, ning see on hea nii. Kui võrdlesimegi oma elu draamaga, peame ometi tunnistama et see on improviseeritav draama, mis vajab ja kannatab siis ka ainult improviseeritud dekoratsiooni, mille üksikud osad on paigalt paika nihutatavad, nii või teisiti kombineeritavad, nõn-

da kuis tarve ja tuju nõuavad, ilma et hävineks harmoonia, ilma et tunduks tuba korratuna. Meie elul pole juba kord paigalpäisi, seepärast ka meie ümbrust moodustavate esemete grupeering ei anna võrrelda fotograafiliselt tardunud „elava pildiga“ vaid pigem alati vahelduva, liikuva „tähts pildiga“.

Neid nõudeid täita pole kerge. Ükskõik kuhu tuppa asudes meie ei asu ja kujutusse ruumi, vaid säärasesse, mille vorm juba õige tunduvalt määratud pikkuse, laiuse ja kõrguse vahelkordade, akende ja uste avastega. Need kõik on juba sedavõrd tugeva mõjuga momendid, et meie toa lõplik ilme paratamatult osutub kompromissiks arhitekti antud ruumi vormi ja meie oma mõõbeldus — fantaasia vahel, ja nimelt sel moel, et meie fantaasia enamasti kärbitakse või muidu sunnitakse antud ruumi poolt, kuna ometi peaks olema nii, et see meie kujutlusvõimet tiivustaks ja viljastaks. Seepärast on väga tähtis, missuguseid ruume ehitatakse, teiste sõnadega, on tähtis teada, mida peame nõudma juba majapere-meestelt ja neile nõu andvalt arhitektelt.

Siiski jätkem sedapuhku süvenemise sisse küsimusse, kui õigegi laiaulatuslikku, mõneks teiseks korraks, ning tutvugem paari praktilise näitega, mis õpetavad, kuidas kahel juhusel on lahendatud ühe ainsa toa elu-, magamis-, töö- ja söögiruumis sisseadmise probleem, mäletades, et loomulikult sellane ülesanne veel on paljugi keerulisem ja raskem, kui mitmetoalise korteri sisse seadmine.

osiseks on Aino Kalda loomingus aastate eest ilmunud novell „Lasnamäe valge laeva“ ootajaist, mis mõjub masendavast sisust hoolimata tüürlilise meeleolu - pildina, jättes lugejasse sügavaid kustumatuid jälgi.

Novellides „Mere tagant“ joonistab Aino Kallas pildi Eestist sellasena nagu tema seda näha oskab terava pilgu ning sooja südamega. Aino Kalda nähtud Eesti — see on mingi idealiseeritud, unelvana veetlev ja võluv Eesti. Mingi imekaunis unenäo-maa, — kaunis ja kirkam kui me ise iial oskaksime näha.

Eriti kiindunud on Aino Kallas meie kodumaa kaugemasse ja karmimasse, kuid ka kirkamasse ossa: eesti saartesse. Keegi pole mandri eestlasele eesti saarte loodust ning inimesi osanud nii lähedale tuua kui soomlane Aino Kallas. Tänu Aino Kaldale on Hiiumaa ja Saaremaa paas, kadakad ja vahelduvad liivaluited saanud mingiks muinasmaaks taga sügavsinise muinasjutu mere.

Hilisemais küpsemais teostes piirdubki Aino Kallas peamiselt meie kodumaa loodusliku külje kujutamise, tegelasteks valides kaaskodumaalasi mitte - eestlasi. Vanade kroonikate stiili jäljenda-

des on ta meistriteoseid loonud sellaste peakujude ümber nagu unustamatu Barbara von Tisenhausen või Reigi papp. Tuglase ülihääs tõlkes on säärase kujude ümber komponeeritud teosed parimaks, mis eesti kirjandus seni kodumaa minevikku käsitlevate toodete alal võib pakkuda. Aino Kalda täpne mõjuv stiil võiks siin eeskujuks olla õige paljuile laialivalguvat, vormitut stiili kirjutavaile meeskirjanikele.

Olgu mainitud, et Aino Kallas eesti aineid on käsitleanud ka teoreetilises teostes, nii lühemais kirjutuses kui ka kahes pikemas tootes „Noor - Eesti“ ja Koidula üle („Täheleand“). Viimane teos ongi seni ainus, mis üksikasjaliselt käsitleb Koidula elu ja tegevust. Molli Pill.

Tubli naine.

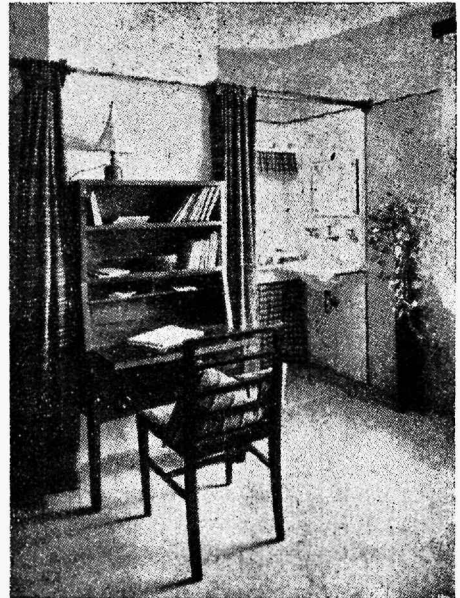
Proua Sammel on väga tubli naine. Sõige auväärsem idioot ei leiaks ühtegi väga tema juures. Jah, ifegi auväärslim kõigist, tema mees, on lafte küllalt seda mõnikord tunnistama. See juba midagi ütleb...

Ei ole sugugi lihtne olla nii tubli naine kui proua

Esimese näite autor, Viini arhitekt Niedermoser, annab ajakirjas „Innen-Dekoration“, kust pärit on ka siia kuuluvad pildid, selle saamise kohta järgneva lühikese seletuse: „Korteripuiduse pärast oli vaja ühele noorpaarile tavalises üürimaja toas anda elamise, söömise ja magamise aset, ühtlasi mahutada siia riided, pesu, raamatuid ja majariistu. Ühte tonurka, mis ukse asendi tõttu elamiseks oli ebasoodus, ehitati laeni ulatuv kapp-kabiin, kuhu sisse paigutati ka peegel ja valgustus, nii et ses „kapis“ (kabiinis) ümberriietuminegi oli võimalik. Sel moel sai hoiduda eluruum täistuupimast kapidega. Raamatuerial paigutati akna alla, nõnda et seeläbi laiendatud aknalaud nüüd annab asetuspinda lilledele j. m. Madal kummut on sööginõude hoiukohaks, tema peal seisev sekretär-kasset pakub kirjutamisvõimalust. Perenaise süngi ümbritsevad eesriided, peremehe süngi tarvitatakse päeva ajal sohvaks kamina ees. Klapplaud laekaga on ühtlasi söögi-, õmblus- ja töölaualks; kaks madalat ümmargust lauakest, püstlamp ja neli tugitooli ühes suure polstertooliga täiendavad kogu mööbelduse. Mööblid on läbi männipuust, seinad samuti kui kapp-kabiin valged.“

Lisatagu veel, et kogu ruumi pindala on ümmarguselt 25 ruutmeetrit, pea täpselt 5-meetrilise küljepikkusega ruudukujulise põhiplaani. Seda pole palju, kuid ometi on mahutatud kõik vajaline, on jäänud omajagu liikumisvabadustki üksikute tükkide vahele, on loodud mugavaks oleskelemiseks või vaikseks jutlemi-

seks meelitatav kaminanurkki. Juhitagu tähelepanu ka sellele, kui isikupärast mõju arhitekt on saavutanud neis lihtsates, männipuust mööblites, kui mugavad tunduvad need lihtlabase kõrkja-

Sekretär ja pesunurk.

põhjaga toolidki... Muide, tuba ise, millele puuduvad igasugu kõrvalruumid, on loomulikult osa suuremast korterist; kuulub n. n. „köögi tarvitamisega“ üürivate tubade liiki.

Sammel. Sinna kuulub kohutavalt palju: väsimatu töö hommikust keskööni, ilma tunnustamiseta või selle ootamata; alaline valmisolek pereformaliigete tujude ning soovide täitmiseks ja alati valmis kannatlik naeratus ka kõige ebameeldivamate asjade juures: niisugune on proua Sammel.

Ma imetlesin teda väga...

Täiesti võimata, et niipalju tublidust on loomulik seisuford. Ujun, et jeda tuleb treenida, omandada juure loobumise, kõigist omanduslikest soovidest, unistustest ning igatsustest lahtiütlemise hinnaga: paljud ei omanda jeda kunagi.

Ei ole absoluutset tublidust. Kõigil on olnud oma vormi ja tungi aastad — kuni — me jattusime piitja alla...

Ka proua Sammelil, sel tublil, väikestel ja väesfel naisel, kel kõigi elu viinutuste ja õuduste puhul on valmis ühesugune kannatlik, alistuv naeratus, ka tema on olnud oma katsumised.

Mitte, et ta läbi oleks teinud senjatsioonilisi seiklusi. Tema „tumeda punkti“ lugu ei ole sugugi senjatsiooniline, ainult nii, nagu kõik lood mätsule lõbivatest hädametest, mis on jäänud väikeks: natuke naeruväärt ja natuke furb... .

See juhtus tol tunnil valguse ja ämariku vahel, sel vaiksel tunnil, mil me kuulatame oma hädame lööki, mil mahamactud unistused filmid meesti lahti löövad, mil igatsuste päikeselaev lendab kangustesse...

Tuba oli juba pime, väljas löid järana mõned tuled, lumi langes taha, kõrvalorterist ulatusid temani Chopini öölaulu helid — siis ütles proua Sammel äkki, otse mõtiskluse keskel: „Jah — täpselt jamašugune õhtu, kui ma mehe juurest ära jooksin.“

Ma ei uskunud oma kõrva.

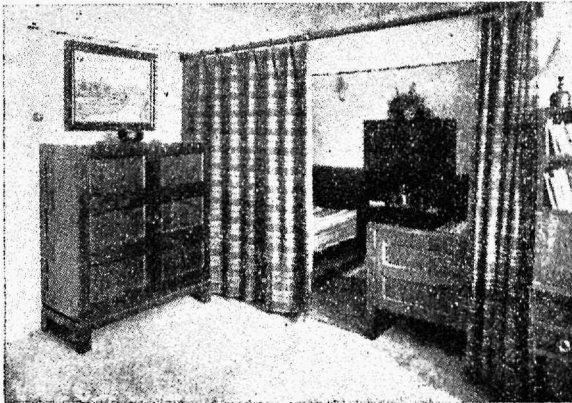
„Saps, mis suured filmid ja teed? Ja muidugi... Sa ei tea... Aga, sellest on juba hull aega. Milleks rääkida... Annu on ju rohi kasvunud sellele rumalale loole. Juba hull aastaid läheb elu jälle oma endist rada mööda filedaid roopaid.“

„Jah, niikaua kui sind tunnen. Kas alati ei ole see nii olnud?“

Ta naeris imelikku naeru. Pole kunagi kuulnud proua Sammelit naerwat niisugust naeru. Tundsin ju ainult tema väikest, kannatlikku naeratust.

„Jah, tol korral mängiti siin jälle Chopini. Oli talvepäev ja lumised aiad nii naljakad. Olin veel rumal, tead. Ja nõndlik. Uskusin, et abielu tee on

Teine näide, mille toome samuti „Innen-Dekoration“ järgi, ehitub pisut suuremate pindalale (umbes 28 rm.), olles juba miniatüürne iseseisev ühe toaline korter: nagu Wiini arhitekti

Magamisnurk.

Pollaki põhiplaanist näha, tal on omaette väljakäigukohut ning pisikeses pesemisniishis on ettenähtud ka keeduvõimalus petrooleumi priimusel või elektri pliidil; leidub seinä külge kinnitatud silmapesu kausi kõrval ka nõude loputusvee väljakallamise küna.

Erilist tähelepanu pälvib just selle „ühe toa kortri“ põhiplaan. Kui astume kahekordse ukse kaudu koridorist tuppa, siis leiame vastasseinas akna, selle läheduses paremat kätt seinas riidekapi otsa taguses nurgas sohva söögi- ja töö-

lauaga, mille ümber seisavad lihtsad, riidega ületõmmatud põhjaga toolid. Ukse taguses nurgas on aset leidnud keskkütte radiaator, kuid siia mahuks tarbekorral ka ahi. Ruumi vasemat külge varjab pea terveni rõngastel liikuv eesriie, jättes vaid kitsa riba seinä, kus seisab kirjutuskoht n. n. sekretäri näol. Eesriiete taga on varjul ühel pool juba kirjeldatud toaleti ja majapidamise nurk ning selle taga väljakäigukoht, moodustades tihedasti kokkusurutud kuid ometi teineteisest tarvilisel määral eraldatud kompleksi; teisel pool avaneb avaram loosh kahe voodiga ja nende vahele asetatud, nähtavasti puhvetikapiga. Pesukapp on leidnud aset eesriide ees ukse seinas ukse kõrval. Näib küll olevat loogilisem, kui selle kahe kastmööbli asukoha teineteise vastu vahetame, mida kasutatav ruum ja mööblite mõõdud vabalt võimaldavad.

Siingi osutuvad mööblid lihtsaimaid vorme, veelgi lihtsamaid, kui nägime esimesel näitel, kuid ometi nad ei tekita vaesuse või kehvuse muljet. Selle vastu, kogu see ühetoaline elamu väljendab kultuuri, isegi teatud noblessi. Selles napsis ruumis paistab elu nõudlikumalegi elamisvõimalik, kuna kõik tarviline on silmaspeetud, hügieeni ja isegi teatud komfordi eest on antud piirides küllaldaselt hoolt kantud, liikumisvõimalusi, nii palju kui seda 5 meetrit üht- ja teisi-pidi lubavad, on olemas, — paar külalist võiks grammofoni või raadio saatel soovi korral väikse tantsugi sooritada.

niijugune käifakes käimine, feltimehelikkus, tead. Kõif tuli aga teistiti. Tead, mehed ei waja ju elukaaslast, me ainult kujutame seda endile.”

„Sa ei tohi ometi üldistada...“

„Ah, jäta. Minu mees ei ole halbem ega parem, kui tubat teist...“

Tol ajal aga pahandas mind mõnigi asi, millega ma nüüd ammu olen harjunud. Nimehene harjub ju kõitgega.”

„Noh, ja —“ küifisin ma, kui waimimine liiga kauaks läks. „Tollet talvepäewal?“

„Mu mees pidas end tol päewal ülal väga eba-feltfimehelikult. Sa kui ma nutsin, nimetas ta mind hüsteerilifets... ja läks minema, oma keegliwendade juure... Meestel on ju ikka oma keegli- wõi kaardiwennad wõi töökaaslasted, kelle juure nad lähewad, kui nad wihastawad... Kuhu läheme meie?“

„Sa ja jookfid minema.“ küifisin ma jälle.

„Sah, ma jookfin minema. Ma ei teadnud kuhu ma tahaks. Oli väga mõtetu nii minema jooksta. Jooksin linna mööda ümber. Kõif oli nii hall ja mõttetult inetu, majad, taewas ja lumi, mis meie aias näis väga walgena ning lõbusana, siin tänawail aga oli kofku tambitud määdunud

jahuks. Tuli fätte öö, fültn, pine, fähtetu öö. Seifin ühel füllal ja waltifin alla tunnedeasse wette. Ei olnud aga julgust alla hüpata. Tundide kaupa seifin jeal. Siis tuli politfseinit ja wiis minu öömajja. See oli kole! Kujuta: mind otfift läbi, kas putufaid leidub, tõnnafti fiis mul punafe ja walge trüibuline fittel fetga ja juhatafi magama narile. Öö läbi ei faanud ma fültna fiini. Mu kõrwal lamaf noor tüdrukt, kes öö läbi hoigas ja nuttis. Ta oli rafef. Sa mõtfe — rafef ja peawarjufat! Kkeegi feitsmekfünne aastane wanaeit manaf pool ööd inimefte kurjuf. Teine naine tundis kõift öömajafid fogu riigis ja jutufstas jäledeid lugufid. Kole öö...“

„Na hõnnitkul tuli mees ja wiis fiind tagafi kodupesfa!“

„Sah, kuft ja tead fefda?“

„Kole rafef aimata. Naimföbraline politfseinif muidugi teatas temale.“

„Sah, ta oli fefda teinud.“

„Sa olid rõõmus, et fa enam pole peawarjufat, nagu rafef tüdrukt ja wanaeit ja teine, kes tundis fogu riigi öömajafid.“

„Olin rõõmus. Sa oli väga häbi.“

Minimaalsel pindalal pakutakse ses kohas näiteks rahuldust inimelu mitmekesisitele tarvele, nii nagu neid esitame kodule. Kodu loomine aga ikka on olnud suurimal määral naiste ülesandeks. Praeguse aja kitsikused ühelt poolt

ja kasvavad nõuded teiselt poolt on selle ülesande teinud märksa raskemaks. On aeg mõelda sellest, et meie tütarlaste koolid hakkaksid muresema oma kasvandikele vastavat ettevalmistust. Haino Kompus.

Muljeid Pariisis peetud sotsiaalnädalalt.

Käesoleva aasta juuli kuus peeti Pariisis rida kongresse, millel arutati küsimusi, mis eriti peaksid huvitama naisi: siin leidsid põhjaliku käsituse lastekaitse, üld- ja spetsiaalne hoolekanne jne.

Inimesi oli ilmunud igast ilma otsast. Esindatud olid Euroopa riigid, siis muidugi Ameerika osariigid, olid tulnud saadikud kaugest Idast Hiinast ja Jaapanist, Austraaliast, Brasiiliast ja Afrikast.

Koosolekute saadid täitusid mitmeraassilisest ning värvilisest rahvast, valitses kõnelustes, piltlikult öeldes, otse Paabeli keelte segadus. Koosolekute asjaajamise keelteks olid peaaegjalikult prantsuse ja tema kõrval inglise keel. Saksakeelt tarvitasid sakslased ise, kuna teistele nende kõned tõlgiti prantsuse ja inglise keeltesse. Sellega peaksime meie ka arvestama, kui päevakorradele küsimus tuleb missugune keele oskus meie lastele kõige otstarvekohasem. Kahtlemata, et inglise keel, mida õpib suurem osa maailma rahvaist.

Väliselt eraldus see mitmest ilma nurgast

kokku tulnud inimmass, aga pärastine töö näitas siiski, et neid ligi 40 riigist tulnud inimesi ühendasid ühised sihid ja soovid.

Just kui kokkuräägitult kõlas pea iga riigi esindaja tervituskõnest soov, et ühine töö peab rahvaid lähendama ja neid viima ühisele sihile ja nimelt: üleilmlise rahu aate teostamisele.

Kongressi tegelik töö näitaski, et rahvusvaheline vaimline koostöö on võimalik ja et ilma selleta praegune inim põlv enam läbi ei saa. Koostöö lähendab rahvaid ja harjutab üksksteist austama ja sallima. Ka neil kongressidel võis tähele panna kui suuri edusamme inimkond pärast hävitavat ilmasõda on teinud rahvuslase sallivuse suhtes.

Tahtmatalt tulid meelde ka meie kodused olud, kus parteiline sallimatus ja vastastikkune umbusaldus nii suur ja meie rahva nii-kui-nii väikesi jõude ja ettevõtteid küllustab. Kas jõuame kord parteilise sallivuseni oma kodumaal?

Rõõmustav oli näha, et suurem osa kongressidest osavõtjad olid naised. Naine on eluand-

„Mäbi? Mispärast? Et ja minema jooksid või et ja tagasi tulid?“

Sellele ei osanud proua Sammel vastata.

„Ja su mees andestas suuremeelselt?“

„Ta tegi seda.“

„Ja sinult jäi tubli proua Sammel. Kunaagi enam ei jooksnud ja ära. Harjusid kõigega...“

„Paneme tule põlema,“ ütles väike proua Sammel, katkestades kõne järsku, nagu ta selle oli alanud ja tegi käelgiutuse, nagu tahaks ta seletada midagi, millel pole kohta tema tublis ja ausas elus...

Etis ole, väike Ingu tublist naisejt ei ole sugugi sensatsiooniline? On nagu kõik lood mätsavatest siidametest, mis on jäänud vaikseks: natuke naerumäärt ja natuke furb. *Frida Edel'i järele.*

Armastuse laad*).

Kui Kairo peanultisatel elektri-lambid kustuvad, hiiglahotellides viimine tango vaikib, puiesteedelt viimine ar-

*) Eelolevad read on mõetud Wiini lehe „Neue Freie Presse“ kirjaaja Fritz Löwe reitikirjeldusest.

mastajate paar kadunud on, siis ärkavad eredalt valgustatud „Charem-Wag“ ja hommikumaa muinasjutud. Neid tänavaid piirav linnaosa moodustab kitsastest rist- ja põitännavalt koosneva värgastiku, otse kui omaette erilinn. West-lem imedema täis säravat valgust, kus juba mõnigi tubli oma tiibu on kõrvetanud! Kairo armastuse linnajagu üjub valguse-külluses. See on mingi metsil rodu kõrtse, kohvikuid, restoraane ja avalikke maju, — see praegusaja Paabeli Riikuse kalda.

Enimeste-murrus näeb lõbureijajaid, feda ümbrusega hästi tuttavad juhid saadavad; Meffandrias seisvate sõjalaevade madrused; egiptuse sõbureid meeldivais ülitondades; shoti jalaväelasi paljaste põlvedega ning triibuliste mütsidega; korralikult riietatud inglise sõbureid, jalutusstepid kaenlas. Kohvik „Harum“ on puupüsti täis. Metsil araabia muusika ja omapärane laul tekitab nautimisiha. Kõrvalajavas „Noorus“ nimelises baaris märatseb hommikumaa orkester. Neegrid tulipunastes ülitondades, mis neid ahvide jarnasteks teevad, panewad endi kõhutantsudega waatajatehulgad meeletult läbi plahjutama. Jäätise müügikohtad on rahvast lõhkimiseni täis. Kabaree kabaree kõrval, kohvik-restoraan kohvik-restoraani kõrval. Eredalt valgustatud ateljeedes lasewad paksud neegrid, ohjelbamatud madrused, ühe pilguga kõrbepojad ja inglise sõbureid

ja. Kõik sotsiaalsed pahed, haigused, vaesus, mis inimese elu rõhub ja hävitab, kutsuvad võitlusse naisi. Kongressidel selgus, kui palju on üksikuid maail just naised suutnud sotsiaaltöös korda saata.

Ainult esimesel kongressil, mis puudutas linna ja maa elamute ehitamist, näis naisi vähem olevat. Ruumi puudusel ei või siin üksikasjaliselt puudutada neid küsimusi, mis arutati sel kongressil, kuid üldiselt kokkuvõttes võis märgata järgmist: ei tehtud suurt vahet linna ja maa elamute ehituse põhimõtete vahel, arutati küsimust, kuidas maal saavutada seda, mis linnas on head, nii näituseks puhtuse, valguse ja tervishoiu mõttes, ja linnas jälle seda, mis maal on head: värsket õhku ja loodust s. o. aialinnade ehitamist.

Meil naistel, kes peaaegu terve oma eluea veedame majas ja majapidamisega tegemist teeme, tuleb ükskord ka selgusele jõuda, kui võrt tähtis on otstarvekohane maja ehitus. Uuemate majaplaanide mudelitega ja otstarvekohaiste ehitusviisidega peaksime tutvunema. See ei oleks ehk nii võimatu, kui naiseltsid selleks kaasa aitaksid ja kasutaksid neid teadmisi, mis teistel rahvastel olemas.

Elamute kongressi lõpul, kokkuvõttes tema tulemusi ja tänades referente, ütles juhataja muu seas, et kongressi peatähtsus seisab selles, et ta annab võimaluse lühikese ajaga ja vähese kuluga omamada neid kogemusi, mis teised aastate viisi on korjanud.

endib üksteise võitbu pildistada. Witulid meelitavad, pühk-pillid kritiseerivad, wiled kiljuvad, trummid pauguvad ja põrisewad nagu pörgus.

Arid on ses linnaosas südadaõni amatud. Sabemeajajad ajavad kefet tänavat õõ-lawaleride habemeid. „Ameerika-apteegi“ ahtaid walguštad woogaw tulede-hull, wõib olla, müüakse seal ka arstimiswahendeid, kuid waateaknad on täis hiigla-kammide kuhilaid, igawärmiliste puudrettoofide ja lõhnamate seepide mägefid, lõhnaõli-pudelite hulke.

Lubaka-kauplustes fertiwad kirjud sigareti-karbi wirnad peadpõõritawa kõrgufeni. „Prantsuse rohukaupluselt“ hoowab uimastawat lõhna. Walguškiired murduwad jädelerde wastu lihwitud lõhnaõlipudelite külgi. Kõit hommitumaa lõhnad woogawad tänavale. Araabia kohwitutes istuwad pärismaalased waiwides mattidel maas, weftipitu suifetades ja pörgufontferti kuulates, mis kõrwalafuwast baarift kostab. „Kuninglikus hotellis“ on kõit ahtad heledalt walguštatud, — laulatustunnistust ei maksaks sealsetelt küllalistelt küll küsima minna. Hotelli keldri korral asub „Kuninglik rohukauplus.“ Kui palju seal õõ jooksul puudrit, kääni, minki, huultewärwi, lõhnaõli, seepi, kõini wett müüakse, ei suuda keegi arwestada. Pagarite poodidest tuleb meelitawat lõhnu. Kreeka restoraanis walitseb werd tuumutawat magufate wiinade mõjul pöõrafelt lõbus tuju.

Tahtmine peab olema uut tundma õppida.

Lastekaitse kongressil tuli ilmsiks, kui palju on teistel maadel laste heaks tehtud, võrreldes Eestiga. Kui ainult arvata, et meil üle terve Eesti on ainult Tartus üks lastehaigemaja ja seegi 30 lapse jaoks (külgehakkkavaid haigusi põdevaid lapsi sinna ei võeta).

Tallinnas, meie pealinnas, ei ole muretsetud haigete laste eest. Iseäramis halb lugu on väikelaste haigeksjäämisel, sest nende elu on hädaohus ka kõige kergematel haigestumistel, iseäraline hoolas ravitsemine ja järelvalve on siin tarvilik ja see puudub meil, isegi lasteosakonda ei ole meie pealinna suuremas ravilas, Keskhaigemajas. Ja veel täbaram lugu on maal. Ainult see, kes tugevama tervisega, pääseb eluga. On küll meil tiisikushaigete laste sanatoorium Tahewas, kuid ka see ei suuda kaugeltki mahutada kõiki soovijaid.

Praegu on üldiselt tunnustatud tõde, et parem on hoiduda haigusist, kui neid ravitseda. Muretsemine selle eest, et lapsed juba emaihus kaitstud oleksid, on esile kutsunud emade nõuande punktid, mis ka meil töötavad.

Siis on erilist rõhku pandud lapsele antava piima kohta, et see kõigiti terve ja toitev oleks ja haigusidudest vaba. Mis tehakse meil? Linnas ainult trahvitakse piimasolkijaid ja maal, kus lapsed võiksid head piima saada, on asi mitmel pool sarnaselt kujunenud, et kõik piim viiakse meiereidesse, sealt tagasitoodud kooritud piima antakse lastele.

Pärismaalaste ja koormakandjate puhkepaitades, keebetajfe hiigla katlates suure tulelõkke kohal araabia toite. Tulepaistel kiiktawad küllaltse, sawikausidese kallatud toitu apalalt süües. Mainustuse-kauplustes seijawad terwed tuhjad punaseid, rohelisti ja kollaseid kompekte. Kondiitri-ärvides paenduwad lauad hommitumaa-maiuste koorma all. Puuwilja-kauplustes meelitawad hiiglaapelsiinide, rosinate, mandlite, wiigimarjade, tatlite, pähklite wirnad. Teemajades sumisewad katkad wafetpidamata.

Wäntoreli-mehed rändawad mööda kirjute lippudega ja lugematute wärwiliiste lampidega lamistatud tänavaid. Sgalpool jookseb wäitfeid saapawiksijaid endi kirjute kastidega. Rahwamurrus liigub kringlimüüjaid, weewedajaid, sigareti-, jalutuskeppide, postkaartide, lõhnaõlide ja seebimüüjaid. Teifed müüwad korwikefti küpsifega, maiustega, puuwiljaga.

Ratusteni walguštatud majade iga ufje ees istub kirjuis ülkondades naisi. Siin on neid õrwalgeift tumedamate mustadeni. Kõit hommitumaa rahwused on efitatud. Saledad araablannad, tumepruunid nubialannad, piltilusad tüdrukud Niiuse madalikust, prontfjwärwifjed tüdrukud Bagdadift, Moosulift, Damasufest, Asuanift ja weel kauge-malt ebelewad möödujatega. Nendega wõiftelewad kitjapuufalifjed kõrwebeduitalannad, wafefarwa nägudega ma-

Kuna piima meiereides tänini ei pastöriseerita, siis on arusaadav, et haigete lehmade piim levitab kõikisugu haigusi, iseäranis tiisikust. Seda tähele pannes on loomade tervishoiu peavalitsus hoiatanud, et tulevast aastast kõik piim meiereides pastöriseerimisele kuulub, sest muidu hävinevad põrsad, mis pastöriseerimata piimaga toidetakse.

Laste tervishoiu mõttes peaks sunduslik pastöriseerimine maksimaalselt pandud saama ka lastele määratud piima kohta.

Laste tervise eest hoolitsemine on ellu kutsunud hoopis uue teaduse: „Puerikultuuri“, millest meil veel üldse ei räägita. Et rahva selka viia tervishoiu tähtsust ja aidata teda tema teadmatuses, on loodud paljudel maal sotsiaal koolid.

Lastekaitse ei puuduta mitte ainult lapse füüsilist olekut, vaid ka vaimlist. Nii oli kongressil arutusel laste kohtute küsimus ja nende asutuste sisseseadmine, kus kurikalduvustega last katsutakse ümberkasvatada.

Hoolekande küsimustest oli huvitav kuulda seda sama ärarahoidmise mõtet, s. o. õigel ajal aidata, kus veel hilja ei ole, kui võib vähema, kuid õigel ajal antud abiga palju rohkem ära teha, kui siis, kui inimene on juba väljapääsemata seisukorras, kus ta kaotanud oma elujõu, tervise ja usu elusse, kus sagedasti ükski kulutus teda enam ei aita ja ta muutub alaliseks koormaks ühiskonnale.

Iseäranis rõhutati hoolekande tarvidust ja otstarvekohast läbiviimist inimelu alul ja ta lõpu poole s. o. laste ja vanade eest.

rokkloomingad, hüümissõnad Sudaani neegrinimed, unistatavate hüümadega merevaiguvaikvõimulised fellaahhi naissed. Ükski vahvatõug ei puudu siit armastuse-laadalt.

Smargdroheliidid, tükkisünised, tulpunased on nende eredad, fuld- ja hõbetifandustega kaunistatud riided. Nende käsitarte ja säärte ümber kõlised fuld- või pronksvõrud. Nad istuvad toolidel uste ees, lamavad diivanitel heledalt valgestatud tubades, kuhu väljast wabalt sisse võib waadata. Nad rüüpanud kohvi, närvivad kumpveffe, jookwad wõimulisi Alimouade, puuderdatavad endid, wõõpanwad endi huult erepunafeks, imisewad laulda. Mjuti kargawad mõned piisti, hõljutawad endid tantsumõnne. Nad laulwad wanu Araabia wiise, inewad wesiipiipu, waatawad endi kaasfasi, kelle jaledad kiimed kõhutantsu liigutusi teewad. Tasa kõrisewad nende fetid ja käe- ning jalawõrud.

*

Pikkamööda kustuvad tuhanded tuled. Rahtuult jütawad wäramate ette kõidetud eeslid endi kõidukiid. Sulgumad koerad otjwad mõnda wilefjat toidujäämist. Katustel laulawad kasid endi meeleheitlikku armastuselaulu. Sumedalt kõmisewad tänawail patrulleerivate korrawalmurite sammud.

Kõiki neid küsimusi käsitati põhjalikult kongressidel ja veel palju, palju uut ning huvitavat sai kuulda.

Lõpuks veel paar sõna sotsiaaltöö kongressist. Sel kongressil arutati peaaesjalikult üldiseid küsimusi, kuidas korraldatud sotsiaaltöö üksikuil mail. Räägiti sotsiaaltöö harudest: laste, emade, haigete, wanadekaitsest. Selgus, et mitmeil mail on emade ja niisama wanade kinnitus läbiwiidud, niisama lasterikaste perekondade toetamine.

Laste kaitse küsimustes avaldati soovi, et kaitse kättiiks ka peale kooli s. o., et lapsel kooli lõpetades oleks kindel ta edaspidine tööala ja peasi, et noorel inimesel mitte ainult diploom taskus ei oleks, waid, et ta oleks kõikkülgselt elule ettevalmistatud.

Sel kongressil puudutati ka kodumajanduse küsimust, see on kuidas kõige otstavekohasem iga majapidamist sisse seada, kuidas wäljaminekud ja sissetulekud tasakaalus hoida, sest terve riigi healkäik oleneb üksikute kodanikkude healkäikügist. Kodumajandusest kõneleb Ameerika esindaja, sest peaaesjalikult Ameerikas õpitakse kodumajandust kui teadust. Prantsusmaal ilmus esimene kodumajanduse raamat alles käesolewal aastal mai kuus. Arwan, et meie võiksime ka tutvuneda kodumajandus põhimõttega, sest see oleks meil abiks nii mõneski asjas.

Et sotsiaaltöös tagajärgi saavutada, selleks peaksid sotsiaaltööd tegema ettevalmistatud jõud. Nii kui juba nimetasin on selleks loodud wäljamaal rida sotsiaalkoole, meil on ainult üks selle-sarnane: see on hoolekande õdede kool Tartus.

Sotsiaaltöö kongressi kõige huvitavam osa oli koondatud sotsiaalseaduseandluse selgitamisele üksikuil mail. Üldiselt tunnistati, et sotsiaaltöö edukus nõuab selle reguleerimist seaduseandliselt avaliku õiguse alusel ja peab käsikäes töötama eraalgatusega.

Sotsiaal seaduseandlus on kõigil kultuurmail praegu põnewamaid küsimusi. Sotsiaal-seadused puudutawad arusaadavalt eestikänt last ja ema. Nagu kongressil selgus, on mitmes riigis parlamendis just naissaadikud sotsiaalseaduseandluses suurt osa etendamas.

Meil Eestis, olgugi, et naistel hääleõigus on ja põhiseadusega kõik poliitilised õigused kindlustatud, ei ole meie naised endid tänini sedawõrd suutnud organiseerida, et seaduseandlises töös meil mingit mõju oleks.

Seni kui naised ise oma saatuse määramisest ei suuda osa wõtta, ei wõi lootda, et Eestis emade ja laste kaitse wäärilisele seisukohale tõuseks.

Seda peame meeles pidama ja järõldase tege-ma, missugune on Eesti naise lähem ülesanne.

V. Grünthal-Poska.

Mälestusi Laura Suburgist.

9. augustil juri ja maeti 13. aug. Wändra kal-
mistule oma õe Lilli kõrwale Laura Suburg, sünd.
25./13. apr. 1853.

Wähedele „Naiste Hääle“ lugejaile on Laura Su-
burgi nimi tuttaw, siiski oli ka tema üks neist, kellele
muusa oma palawa muusika huulile wajutanud ja tema
silmale nähtawaks teinud, mida harilik praktiline
inimene ei näe. Ta on iegi rohkem jutufesi kirjuta-
nud kui ta ehki alles hilja tunnustatud õde Lilli.
Laura S. oli unistaja, kellel puudus põhjalikum ha-
ridus ja sitke wiisadus, mis Lilli S-i ijeloomustasid.

Laura Suburg †

Järelandliku, argliku ijeloomuga olles, ei omanud
ta seda erilist wahwust ja julgust, millega ta kuulus
õde oma weendumusi kas wõi terve ilma wastu
kaitfes. Laura oli nagu taimeke, kes põliste puude
ja tiheda wõsa marjus kiratses, kes harwa selget tae-
wast ja kuninglikku päikest näha sai. Seda rohkem
unistas ta neist ja ta hing igatses neid.

Subatagu mulle mõni sõna tema elufäigust paja-
tada, see aitab tema wähenõudlikku kirjanduslikku
toodangut mõista. Laura S. kaswas kahe wanema
õe ja kahe noorema wenna ja õe keskel wanemate
pärissoha Waldburgi müüride wahel üles, „kaugel
wälsilma elutarkest ja kurjusest“, nagu ta ise oma
lapselõwest jutustas. Lilli hakkas kodus oma noore-
maid õkese, nelja õde ja kaht wenda õpetama, ja
muud haridust polegi Laura saanud.

Olles õitsemamais noorusaastais, kaotas Laura
ja terme perefond oma isamaja. See draama wa-
pustas tundelikku tütarlast hingepõhjani. Ta kao-
tas usu jumaliku õigluse ja peaaegu oma mõistuse.

Kuhu minna, kust leida peawarju, kaitset? Seal
kutsus kõige noorem õde, kes enne Waldburgi kolku-
warifemist sakslasest mõldri Krause abikaasaks oli
saanud, õnnetuma Laura enese juure. Seal leidis
ta jälle oma sihemise tasakaalu, hakkas minewiku ru-
judest uut elu, uut õnne ehitama.

Ta siirdus õe Lilli juure Pärnusse, kes esimene alg-
kooli eesti tütarlastele oli awanud. Ka Laura tah-
tis jõudu nõõda juugõdedele abits olla waimlikes
ja praktilises arenemises. Ta hakkas õe majapida-
jaks õpilaste käsitöö õpetajaks ja nende ülemaa-
tajaks.

Siin õppisin minagi teda tundma ja alles pärast
tema lihtsat, heatahtlikku sõprust hindama.

Warsti ajus ta õega Wiljandisse, kus 1891. tema
esimene waimusühinitus õe toimetatud naiste aja-
kirjas Lindas „Erna“ nime all ilmus. See on wäi-
ke näidend, autori ijfklitkude elamuste kajastus.

Wäikeses tagasihodlikus neius ärkas igatsus ise-
seiswuse järele, aga ta pidi enesele tunnistama, et ta
selleks ettevalmistamata oli. Siiski tegi ta julge
sammu, lahkus õe majast, et ise elus läbi lüüa. Oma
kodume kolle, olgu ta ka wäike ja lihtne, ustatw sõber,
kelle najale end wõiks elutormides usaldawalt toeta-
da, need olid ta ideaalid. „Tunnen eneses kutsut
olla armastaw naine, hoolitsew ema“, ütles ta mul-
le kord westlemises, kuid need soowid ei läinud ilalgi
täide. Ikka koduta, ikka rändamisel, ikka igatsitud
kuldset kodu, kus sind mõistetakse ja armastatakse,
otsides, nii on pikk elutee waikses, pimedas kambri-
keses lõppenud, kust enam keegi tagasi ei pööra.

Ta katsus Tartus juurduda, kuid pidi warsti lah-
kuma ja rändas juugulaste juure Kilgemetša, kus ta
lastele algharidust jagas. Siin kirjutas ta jutu
„Metsast leitud krahw“, mis pärast Saarlases ilmus.
Ta elutee wiis teda warsti noorema õe Krause majja
Saaremaale; seal kirjutas algupärandi: „Armastus
wõidab“, ja tõlkis saksa keelest „Robenhauzeni haua-
koobas“.

Paari aasta pärast leiaime ta teise õe „Tampu“
majast. Ka seda õde tabas raske õnnetus: õnnekes
pidi oma ilusa talu ära müüma — ja Laura katsus
õnne Hallistes „Uti“ poes raamatute ja kasjapidaja-
na. Sellest kohast loobus ta juba 1905., mil ärewad
sündmused ta närwid nii segamini ajasid, et ta raha
tagasiandmisel sageli enese kahjuks eksis. Wäike palk
kulus kõik nende kahjude katmiseks.

Sühikese aja oli ta Tori linawabrikus raamatupi-
dajaks, siis mõned kuud Wihulas minu laste juures.
Sealt kutsus praost Thomson ta Hagerisse perenaise
abits. Järgmisel aastal asetas hra praost ta Tal-
linnasse „Ristirahwa Pühapäewalehe“ toimetusse
asjaajajaks. Siin oli ta igatsitud iseseiswuse ja ene-
sele sobima tegewuse leidnud, siin töötas ta umbes
10 aastat rahulikult. R. P. ilmusid ta jutufesed:
„Sumala käsi“, „Ekstiteelt pääsnu“, „Õnnetuse

laps", „Sfeäralit jõuluingitus“, „Tee õigust, ära karda kedagi“.

Tema toodang ilmus harilikult ilma tema nimeta, allkirjaks ainult L. S. Nii vähe rääkis ta ise sellest, et mina alles palju hiljem tema julelõimistest R. P. s kuulsin. Kui toimetustöö tal juba üle jõu hakkas käima, läks ta Wenemaale õepoja Tampu juure, keda ta oli kaswatanud. Seal mõõra rahva seas ei kodunenud ta, vaid igatse oma väikest Cestit taga. Siis asus ta õe Anette juure, kes Paides uuesti koolitõpetajaks oli hakanud selle järele, kui ta oma Wenemaal väljateenitud pajuki oli ilma sõja tagajärjel kaotanud.

Ühes õega asus ta Lilli juure Walka, kui viimane kirjaniikupajukit hakkas saama. Poolteist aastat kestis ainult nende harmooniline ühine majapidamine, siis sulges Lilli oma filmad igamehele unele. Ligi 70-aastane Laura sattus ülliraskesse seisukorda, sest Lilli oli viimased aastad teda ülal pidanud. 78-aastane õde Anette oli pajukile minemas, aga pajuki kättesaamine mõttis veel aega.

Cesti Naisseltsid korjasid Lilli mälestusjamba jaoks raha, waene Laura ei teadnud, „kuft ta saab, mis ta sööb“. Lahked pealinna prouad, kellele sellest

kurvast asjast rääkisin, olid nõus wanakest toetama, kuni ta seisukord selgib. Nii oli mul võimalik 1924. aastal temale 3000 senti kuus saata, 1925. vähem, 1926. saatmine lõpetada, sest nüüd elasid mõlemad wanakesed Lilli S. kasutitõre majas Egeril, kus neil forter prii oli. Anette jai ka pajukit ja Laura jaoks natuke ministeeriumi poolt.

Täidan siin kadunu tungivat soovim, kui kõiki lahkeid annetajaid südamliselt tema nimel suure abi eest häda ajal tänan. Heldeid annetajad on järgmised: prouad Pätz, M. Kaamot, Birk, Hanko, Simjivart, Tõlasjapp, Eliajer, Vellep, Kirjipuu, Katlasjapp, Palwadre, Wirro, Kahn, prl. Kall ja hra Ollit, praost Mohrfeld, Sepp õp. T. Kuusik, Kalbus, Keisik, Nieman, Martna, Ziegel, Puhk.

Läinud talvel läks Laura S. terwis pahemaks, ta igatse õe Lilli ja tema rahupaigale lähemale. Mai kuus sõitsid wanakesed Wändra alewisse, kus nad kena, väikeste toaste olid leidnud.

Kadunu wiimne soov on täide läinud; ta ei tarwitseud oma wiimast 84-aastast õde kaotada. Ogu ta armastatud kodumaa muld talle kerge!

L. Mõru.

KROONIKA

Rahvusvahelise Naissliidu juhatuseliige E. N. Viitu külaskäik.

2.—11. septembrini viibib Cestis E. N. Viidu külalisena Rahvusvahelise Naissliidu juhatusliige Louise van Ceghen. Louise van Ceghen on üks filmapaistwamaid ja tuntuimaid rahvusvahelisi tegelasi. Tema külaskäik Cestisse on tingitud sõpruselt ja huwist Cesti vastu. Külalist huwitab naiste töö Cestis kõigi mitmekessematel aladel. Preili van Ceghen külaskab Tallimat, Pehina kooli, hoolekandeahtust ja kooli. 3 päewa viibib ta Tartus. Kirjutame järgmises numbris pikemalt tema külaskäigu üle.

Pikem kirjutus Cesti naiste üle Rahvusvahelise Naissliidu Sõnumlehes.

Rahvusvahelise Naissliidu sõnumlehe (seda trükitakse Inglise, Prantsuse ja Saksa keeles ja see läheb laiali üle terve maailma) viimases numbris ilmus Aino Kallas'e julest pikem kirjutus „Cesti ja tema naised“.

Omas kirjutuses annab Aino Kallas lühikese pildi Cestist üldse, peatub siis pikemalt naise seisutõrre juures wanas Cestis, rõhutab naiste osa meie rahwaluule loomisel ja alalhoidmisel, kirjeldab meie rahwariideid, kriitjutab alla, kui tähtis oli meil ema mõju meie keele ja rahwuslike meele alalhoidmisel.

Rahwaluule loomisel esile tulnud naiste luuleand pole kadunud ka tänapäewa Cestis — ütleb Aino Kallas. Selle tõendujeks toob ta ette Koibula ja meie tänapäewa filmapaistwama luuletaja-naise, Marie Underi.

Edasi peatub kirjaniik Cesti naisliikumise juures, mainides ühtlasi ka, et selle seisutõrre praegu just kõige parem ei ole,

sest hoolimata naiste suurest ja tunnustatud tööst meie rahwa arenemisel, pundiwad meil praegu naised niihästi parlamendis kui Cesti efitajatena Rahwasteliidus.

Kirjutus lõpeb ülewaatega Cesti naisorganisatsioonide liidu, kui ta meie teiste naiskoonduste tegewusest. Nimetatud kirjutus on väga terwitatud Cesti naiste tutvustamise seisukohalt. Nagu meie waremalt teataime, pidas proua Kallas käesolewal kewadel kõnereisu Inglisemaal, kus ta 25 linna esines kõnega samale teemile. Cesti naistel on küllalt põhjust hinnata tänumeeles seda suurt tutvustamistööd, mida Aino Kallas teeb meie jaoks.

Rahvusvahelise Naissliidu Juhatusel koosolek.

Rahvusvahelise Naissliidu juhatusel koosolekuid peetakse üks kord aastas, kuna üle terve maailma laialipaistud juhatusliigetel wõimatu on sageamini kokku tulla. Tänapäewine juhatusel koosolek peeti 23.—29 maini Liidu Juhataja, Lady Aberdeen'i, kodus Shotimaal. Kõrku olid tulnud pea kõik juhatuseliikmed nii Euroopast kui ka Ameerikast.

Juhatusel koosolekute peatõdaineiks olid ettevalmistustööd 1929 aasta kewadel Inglisemaal ärapeetawa Liidu üldjuhatusel (wastaw meie asemikubefogule) koosolekuteks kui ka 1930 aastal Austrias ärapeetawale Rahvusvahelise Naissliidu peakoosolekule. Nagu Liidu Juhataja teatab, on juhatusel koosolek wälja töötanud terve rea huwitawaid ettepanekuid eelnimetatud koosolekute jaoks — niihästi siulisli kui Liidu töõforraldusse puutuwaid. Eoodame, et ka meie Liidul wõimalik saab olema saata omi efitajaid netle koosolekutele.

Teine Pärnumaa naispäev.

Väinud kuu algul peeti Pärnus, kohaliku Naiseltsi „Linda“ korraldusel teist Pärnumaa naispäeva, millest osavõtjad oma esindajate kaudu kõik kohalikud Eesti naisorganisatsioonid, seega: Naiselts „Linda“, Pärnu Eesti Naisühing, Kristlik Naisühing ja ka Satja Naisliit. Maakonnast Are Perenaiste Selts, Jäärja Beelike Naiselts ja Uulu Naiselts. Peale ametlikkude saadikute oli ilmunud ka rohkesti kuulajaid.

Päeva avas n. s. „Linda“ esinaine pr. L. Rast. Juhatusse valiti prouad Timust, Elbring, Pillar, Jooste ja pr. Mihelson. Peale termituste osavõtjate organisatsioonide poolt algasid kõned.

Esimesena kõneles Dr. Paula Breinthal teemile „Pärius ja tütendus“. Referent käsitles pärimuse mõju inimeste ja rahvaste elus, võttes aluseks teaduslikke põhjendusi. Puudutas nii mitmeidki küsimusi, nagu väljarändamine, rahva arvu vähenemine, alkohool, arstliku nõuande puudumist abiellumisel jne., tuues huvitavaid näiteid asja kohta.

Teisena kõneles majapidamise instrktor pr. Lut-Buusit, valgustades naise kohustuvi koduses elus. Kolmandamana ja viimasena kõnele üldöpl. Elw. Rast „Naise õiguslikest seisukorrad“ toonitades, et naised pole omanud tegelikku üheõiguslust, ehkki see põhiseadusega neile antud. Tuleb minna omavalitsusse ja riigikogusse kas olemasolevate parteide või oma nimekirjade kaudu, ning tuleb luua loomulik seisukord — üheõiguslus.

Peale aruannete ärakuulamise järgnesid läbirääkimised, kusjuures vastu võeti resolutsioonid, mis tunnistasid tarvilikuks intensiivse enesearendamise tööd, ebadiguskliku seisukorra kahe sugupoole vahel kaotamise, osavõtjate järgmistest valimistest, ning samme astuda selleks, et ka Pärnus saaks kutsutud ellu abielunõuande punkt, kus tehakse kindlaks abielujate terwisline seisukord.

Lõpuks valitakse komisjon organisatsioonide esitajast, kes samme peab astuma Pärnu maakondliku naisorganisatsiooni liidu ellukutsumises.

Päev kestis viis tundi.

Naised Rahvasteliidu täiskogu koosolekutele.

Rahvusvaheline Naisliit teatab, et tema Genfi büroo, mis aasta läbi on avatud liidu liikmeile, töötab eelolevate Rahvasteliidu täiskogu koosolekute ajal saada naisdelegaatide ja teiste tähtsamate rahvusvaheliste naistegelaste kerkkohaks. Selleks ajaks sõidavad Genfi terwe rida nimekamaid naistegelasi igast ilmakaarest, et ligemalt jälgida Rahvasteliidu tööd. Just käesoleval aastal tulevad Genfis arutusele mitmed naistele tähtsad küsimused.

Praegu on teada, et Taani delegatsiooni liikmena läheb Genfi Henry Forchammer, Rootsi valitsus on sinna nimetanud Kerstin Hasselgren'i, Norra läheb Dr. Ingeborg Aas, Soomest Tiina Hainari, Lõuna Austraaliast Ethel Mc. Donnel, Inglismaalt Edith Littleton. Ka mitmelt teiselt maalt on Genfi veel oodata naistegelasi. Kumas saab nende maade nimekirjas seisma ka Eesti?

Lucina Hagman 75-aastane.

Siljuti pühitsetes oma 75-aastast sünnipäeva Lucina Hagman, üks Soome filmapaistvamaid naistegelasi. Lucina

Hagman oli Soomes üks naisliikumise teerajajaid ja tütarlaste hariduse töötmine oli üks tema peapüüetekt. Ta asutas ise ühe tütarlaste kooli, mille juhatajana ta praegu veel tegutseb. Tema aupäeval sai temale osaks palju sooja ja poolehoidu avaldusi. Tema tagajärjel ka elutöö tunnustajana sai ta Soome presidendilt profesori tiitli. See on esimene naine Soomes, kellele sarnane nimetus antud.

Küsimused ja kostmised.

Vastus küsimusele nr. 1 eelmises numbris.

Kui teil on kahetoaline korter, siis tuleb Teil valida parem tuba magamistoaks, nii et see oleks rahulik ja vaikne. Magamistoa mööbli jaotate ruumijaotuse järel nii, et ta mõjuks rahulikult ja mitte ülekoormatult. Teise toa seate elu- ja söögitoaks, kasutades antud ruumi võimalikult otstarbekohaselt. Väitke ruumi juures tuleb küll võimalikult hoiduda ülekülluste asjade eest. Nad rikuvad toa rahu, taastavad korraspidamist ja pealegi pole kaamiga üselti täisruutitud ruumid ilusad. Just käesolevas numbris leiate kirjutuses ja piltides kodukultuurist vast mõne näpunäite, mida saate oma kodu sisseseadmisel kasutada.

Vastus küsimusele nr 2 eelmises numbris.

Floorlubja wett valmistatakse järgmiselt: 125 grammi wärsket, igast rohukauplusest ja apteegist saadawat, foorlupja pannakse ühe filogrammi (2½ naela) wihmaweeaga pudelisse, korgitakse see ja klopitakse segamini. Kui wedelik mõni aeg seisnud ja selginud on walatakse ta wälja. Seda wett, mis pleegitab kõik taimewärwid, kiftatakse wähesel arwul weele, milles kahetatakse pesia pleegitawaid asju.

Uusi küsimusi.

Küsimus nr. 1.

Tahaks teada, kas on olemas abinõu, kuidas pehmeks läinud pea- või riideharja jälle kõwaks saada? L. L.

Küsimus nr. 2.

Paluks mulle nõu anda käte rawitsemises. Pean kõik oma koduse töö ise tegema, selle tõttu on mu käed alati karedad ja miski pesemine ei aita — nad mõjuvad ikka määrdunult. Käin anetis ja seal on piinlik, et mul käed puhstada ei näi. Ehk teab mõni rohkem kogunud perenaine, kuidas käja, tööst hoolimata, korras hoida? N. D.

Küsimus nr. 3.

Kuidas saab atraklaasilt eemaldada õliwärvide plekke, mis sinna tekkinud maja wärvimisel? R. T.

Küsimus nr. 4.

Minu korteri wärskelt wärwitud põrandale on tekkinud inetud plekid weest. Ei osanud kartagi, et weest wõiwad jääda plekid, mis nüüd wäga inetud näiwad. Kas on võimalust neid eemaldada? Besemine ei aita. W. N.

Küsimus nr. 3.

Minu sulepatjadel, mis on juba kaunis wanad, on juure tulnud imelik seisnud lõhn. Tahaks neid puhastada, aga ei tea kuidas seda teha. Väitese käes paistmine ja kloppimine ei aita. Kas neid saab põhjalikult puhastada ja kuidas? Hilma P.

Küsimus nr. 4.

Mul on mõned nahkmööblid majas. Ajapikemel on nahk muutunud tuhmits ja inetuks. Ka on mõned plekid sellel. Kus nahk on nii kalliks, et selle peale mõelda ei wõi. Kas neid saaks wärskendada?

Meie Kodukass.

On wähe perekondi, kellel ei ole kassi. Ühed peawad teda hiirte ja rottide pärast, teised — ajawiiteks, wõi isegi luksustloomakeseena, kellel mugaw ase pehmetel siidipatjadel. Wiimaseid on wististe meil õige wähe, sest harwa leiame sileda läitawa karwaga kasse, kelle wälimusest paistab nende omaniku hool. Palju rohkem leidub meil wiletsaid, kasssis karwaga, kõhne ja rawitsemakta kasse. Suhtud nägema isegi nii halastuswäärse wälimusega loomi, et hakkab häbi inimese kalkuse eest, kes lasseb wiletsuses waewelda oma kassi, ning ei surma teda õigel ajal. Paljud arwawad, et talitawad õieti, kui ei tapa ära wana haiget kassi, waid annawd talle „armuleiba“. Kuid sagedasti on see asjata loomapiimamine. Et meil palju wiletsaid, haigeid kasse, selles on süüdi just need pehmejädamelised naised, kes ei saa hakkama looma õigel ajal häwitamisega. Kuuleme õige sagedasti, kuidas üks wõi teine tuttanu peremees jutustab, et ta kassil olid ka pojad, kuid ta ei tahtnud neid tappa, waid jättis kaswama, ning wiis neid pärast kodust kaugemale ja jättis siis saatusse hoolde... Siirjamat kalkust ei wõi kõige karmim inimene oma loomade wastu ülesnäidata. Tuhat korda parem oleks olnud neid surmata. Kui puudub endal meelekindlus kassipoegade surmamiseks, siis hoolitsetagu selle eest, et keegi teine seda teeb. Niikaua, kui kassipojad alles pimedad, on kerge neid surmata. Wälja pandud kassipoegi tabab sagedasti wäga karm saatus. Harwa keegi tahab neid saada, sest kasse on endalgi enam kui waja. Wõõrast kassipoega kihutab igati minema, ning tema saatusseks on surm pika waewlemise järele kas nälja kätte, wõi koerte läbi. Rapsepõlmes leidsin kord meesäärest kassipoja, kelle haamad kihastid ussidest. Waene loom karjus haledasti. Ma wiisin teda koju, ja pestin haawad. Kuid mul ei läinud korda loomakest päästa, sest ussid olid nii sügawasti elusasse kehasse tunginud, et wõimata oli neid häwitada. — Soowitaksin, et kõik need „pehmejädamelised“ naised, kes ei leia jõudu kassipoegade õigel ajal tapmiseks, näeksid sarnast waest piinatud looma, siis saaksid nad aru, kui karmilt nad õieti toimivad. Ka õrnal naisel peab olema meelekindlust ja tahtejõudu oma looma surmamiseks, kui olud seda nõuawad.

Kui hulkivatest kassipoegadeist mõned suureks kaswawad, tulewad neist kindlasti linnuhäwitajad, seega on neilt ainult neilt kahju loota: Oma kasside eest peame hoolt kandma nagu teistegi koduloomade eest, kellest tahame tulu saada. Ekslik on arwamine, nagu kassi poleks waja sööta, kui tahetakse, et ta hiiri püüaks. Kass murrab hiiri ja rotte juba rööwimisehimust actuna, ka siis, kui ta ei ole näljane. Sagedasti kass murrab neid ainult ära, kuid ei mõtle neid süüa. Süüred ja rotid liiguwad õõsiti ringi, ning õõsiti suuremalt jaolt kass püüabki neid kinni. Wana hõnnimikul ilmub kass einole. On hea, kui saab siis talle anda wähe piima ja toorest liha. Kass lepiß ka muu toiduga. Kuid kassipoegadele ei tohi anda leiba, ega liig soolast toitu, millest neil kõht jääb haigeks. Lahtise kõhu wastu heaks rohuks osutub piimaga keedetud riisipudru. Kui kõht on wäga haige, võib toidu hulka tilgutada kuni 5 tilka opiumi. Kui kassile iga hõnnimikul, ja ka 1—2 korda päewa joosul antakse süüa, siis magab ta rahulikult kuni õhtuni ja ei mõtlegi lindude püüdmisele. On kasside hulgas küll ka sarnaseid, kelle werejannu ei kustu muudu kui lindusid piitudes. Neid kasse tuleb ära tappa, sest kassi peame hiirte ja rottide, mitte aga kenade laululindude wastu.

Nagu iganes looma, saab ka kassi kaswatada, kuigi see ei ole just mitte igakord kerge ülesanne. Kassipoega peab noorest east peale takistama lindusid tagaajamast ja luuramast, siis ei aja ta neid taga ka wanesmas eas. On parem, kui kassipoeg kaswab wäljas kusaqil lauda- wõi aidapõõningul, kus on palju rotte ja hiiri. Ka wäljas võib teda taltsaks kaswatada, kui iga päew saab ta harjunud ajal inimeselt toitu. Wäljas kaswatud kassipojad on palju wirgemad hiiri püüdma, — kuid, kahjuks ka lindusid häwitama. Kaswades, toas, mõiwad kassile külgeharjuda pahad kumbed, nagu laiskus, marastamine, ebapuhkus, j. t. Kuid õige kaswatusel puhul saab nendest wigadeist peagi mõitu. Ühendast on kass puhas loom. Peab kassile kuhugi toanurka ajetama kaks kasti — üht põhu wõi heintega, kus ta magab, teist — liiwaga, millesse ta oma wäljasteid peatab. Marastamise wastu aitab paras söötmine ja õigel filmapilgul trahwimine. — Laiskuse wastu on raske mõjuwat abinõu leida, kuid

ofalt tekib laiskus liigsootmise ja liikumata paigalolemise tagajärjel, millest selguvad vastuabinõud.

Kõige paremad kasvid jäävad mõnikord järsku haigeks, põevad liihikest aega, jäävad kõhnaks, ja lõpevad siis ära. Põhjuseks on paelus, keda kasvide hulgaft just wirgemad kergesti saavad, kui nad hiiri ja rotte sövad. Nimelt on hiirtel sifilonnas tangud, mis kasvi kõhus paelusideks arenevad ja kasvi haigeksjäämist tingitavad. Sellepärast ongi parem, kui kasv rotte ja hiiri ei söö, vaid neid ainult murrab.

Salmasti hoitud kasvidel on mõnikord sügelised,

mis teistele loomadele ja ka inimesele võivad külge hakkata. Et kasvi väga raske on arstida, on sügeliste ilmumisel kõige otstarbekohasem looma kiirelt hävitada, tema korjust kas ärapäletada, või lubjaga üle puistatult mahanatta, ning tema aset desinfitseerida, või ärapäletada.

Kasv armastab sooja kuuva aset. Noored kasvid külmetavad kergesti ära, ning siis hakkab silmadeft mett jookkama. Haigus paraneb pea, kui kasvidele seatakse soe kuuva ase, ning antakse mitu korda päevas sooja piima lakkuda.

H. Brauer.

Lehetäid — aia- ning toataimede waenlased.

Tänavu juunel on taimewaenlaste hulgas paiguti efitohal lehetäid. Need piisikesed putukad ei ole ühifitult taimetele kuigi kahjulikud, kuid nende isääralduseks on, et nad imekiveft signewad, küll munade, küll elusate poegade abil, nii et oks, või leht, milleft täna märkame ühifituid täiuid, on juba mõne päewa pärast neidtega tihedalt kaetud. Kulgaliselt ilmudes, võivad lehetäid peremees — taimet täielikult hävitada. Lehetäid imevad taimemahla ja heidavad lehtedele oma fleepivad magusad väljahetted, millest seft pipelgad nii heameelega lakuvad, kuid millest taimetele kahjulik mõju. Lehetäide wigastuste tagajärjel lähewad lehed kollaseks ja warihewad maha, kuna noored kasvud kängu jääwad, sagedasti ka kortju tõmbuwad.

Kes ei ole tähelepannud, et ühe või teise toalille kasvu kipub millegi pärast kängu jääma, lehed hakkavad maha warihema, noori kasvuid ei ole, või on kdnurad? Beofiskaudsel waatlemisel ei leiaft põhjust farnoisele kiratsemisele. Kuid kille kaemast silmitsebes, märkame tema lehtedel ja õrnetatel kaswudel piisifitult rohelisi lehetäiuid, või ka koon taimel piisifitult liikumatuid pruune konaruid — kispitääuid. Mõlemad lehti täiuid leiame ka aiataimedel, kuid eriti suurel hulgal ilmuvad harilikud lehetäid, mille tõttu ka nendest saadud kahju on palju suurem.

On palju lehetäide liikuid. Mõned neist elutsewad ainult ühel teataval taimeliikil, kuna teised oma arenemisjäigul mitu taimeliiki ksilastawad. Rohkesti lewib meil harilikult must lehetäi (*Aphis rumicis* L.), keda leiame väga mitmekesiste taimede pealt (oa, herne, peedi, porraandi, mooni j. t.). Laiast lewib ka toominaa lehetäi (*Siphonaphis vadi*), kes kowadel elab toominaa lehtedel, kuna juunel kõrswiliase üle rändab. Mitapuuudel, marjapõõsastel elutseft mitmetel seltsil rohelisel lehetäiuid. Seal võib kaadasti leida ka kispitääuid. Quematud lehetäide liidid teewad kahju meie kõrswiliadele, mettapuuudele, niidu rohitudel j. m. Et lehetäid imekiveft signewad, peab nende hävitamisele asuma niipea, kui nad ilmuvad.

Wõitlusabinõud lehetäide hävitamiseks põhjeneswad nende lehaehitusele. Teatavasti asuwad lehetäid del ja mõnedel muudel taimesõbditutel hingetoru

awaused selja peal, ning neid saab kergeft sulgeda tolmuste ja õliste wahendite abil, mille tagajärjel puukas lämbub. Kõige mõjuwamad on abinõud, mis mõjuwad lämmastawalt, ja ühtlasi niirgitawalt või põletawalt. Järgnewalt olgu toodud mõned harilikud ja laiast tarwitusele olewad vastuabinõud.

1) Riidest lapp kasutatakse *seebilahu* ja hõõrutakse kõi noored kasvud, millest lehetäid asuwad, ettewaatlikult üle, surmates täiuid, kuid hoidudes wigastamast taimekaswuid. On täid surmatud, peab kohad, millest nad asusid, puhta weega üle loputama, sest täide ihumahl on taimetele kahjulik. Sel wiisil saab häwitada lehetäiuid, kui nad asuwad ainult noortel wõsuldel, mitte aga kogu taimel.

2) *Kangeft tubakast keedetakse* etstaraft, millega pestakse taim. Wedelikku võib ka pulwerifaatoriga taimetele piserdada.

3) Haiget taimet piserdatakse õitets weega, siis puistatakse talle *tubakatoimu*, milline niistele taimetele jääb hästi peatuma.

4) *Bordeaug* — wedelik on mõjuw abinõu nii lehetäidele, kui ka teiste taimesõbditute ja ka taimeriigist parsiitide wastu. Teda walmistatakse järgmiselt: 2 kg. wafewitrioli purustatakse peeneteks tüfideks ja sulatakse ära 90 lit. wees; 10 lit. weega kustutatakse 1 kg. loppu nii, et tekib lubjapiim. Mõlemad wedelikud kallatakse koftu, jättes sadet nõude põhja. Segu peab olema wärwita ja selge. On ta sinakas, siis on temas liig palju wafewitrioli, ning peab juurdelishama weel wähe lubjapiima. Wedelik piserdatakse aiapritsi abil haigetele puudele ja põõsastele, nii et nad läbinärjaks saawad. Kui haigus on väga laialdane, peab 2—3 korda piserdamist kordama.

5) *Seebi*, petrooleumi, ja mõrupuu emulstoonid haigetele taimetele piserdatud toowad lehetäidele surma.

6) 2 kg. seepi sulatakse 10 lit. keewas wees; 500 gr. mõrupuud (*Quassia amara*) lastakse 10 td. keewas wees liguneda. Mõlemad wedelikud walatakse ühte, segu täiendatakse weega 100 litri peale ning piserdatakse haigetele taimetele aiapritsi abil. Segu on hästi mõjuw.

Lõputu olgu tähendatud, et küll ükski taimesõber ei peaks viivitama oma taimi lehetäide käest päästma, sest vastasel korral ei jääbu mitte üksnes käesoleva aasta lõikus, vaid jama hädaoht ähvardab

haigusjst tabatud taimi ka järgneval suvel; pealegi on võitlus-abinõud küllalt lihtjad ja kättesaadavad jaks, et igakõiks võiks neid tarvitujele võtta.

H. Brauer.

	Käsitöö ja riieus	
Toimetanud Agnes Neudorf-Malberg		

Käsitöö.

Käesolevas numbris on antud mõned õige kerged ja lihtjad kaunistused linajele riidele. Kaunistused on ainult mõne värviga ette nähtud ja jectõttu kergesti täite saadavad ja läbi viidavad, ka seal, kus lõnga raske saada ja värvide valik õige piiratud. Linajele riidele on soovitatav õmmelda helmelõngaga (pärl-lõng) eriti head on C—B lõngad, mis soodaga teemist kaunistavad. Joonistujele on käpsemate toonide kaunisteks lõnga numbrid antud C—B lõnga kaardi järele. Peale jelle on ka värvide nimed juure lijatud, mis muudugi ainult umbkaudsed.

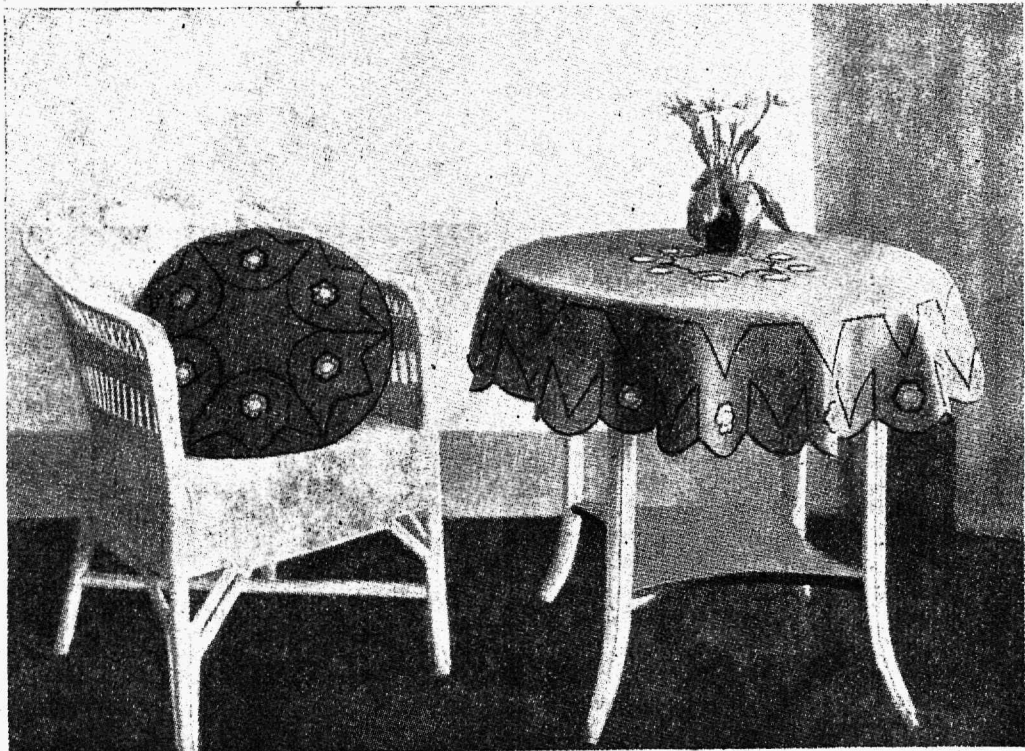
Peale eelpool nimetatud joonistuste on antud üks juurem ja väärtuslikum kaunistus küll akna eesriidele.

helme lõngaga, kuna õied jidepistel täita tuleksid orangi ja mustaga. (Joon. nr. 1—2.)

Nr. 3. Lõtkarlapse kleit soome rippsist. Kaunistused taskutel, kaelusel, samuti pistete read alumisel weerele ja käistel, tulevad 3—5 värvilise helme lõngaga, mis põhitooni järele valida võib. Võik weered on õmmeldud kamps- ja aedpistel, kuna kaunistus madal- ja varspistes täita tuleb. (Joon. nr. 3.)

Nr. 4. Akna eesriided kergelt pleegitatud õhukestest linajest ehk pesuriidest. Lõngadeks võtta õhemale põhjale muineed, paksemale helme lõnga. (Joon. nr. 4.)

Nr. 5—8. Käsitõhi kaunistatud naise pesu. (Joon. 5—8.)

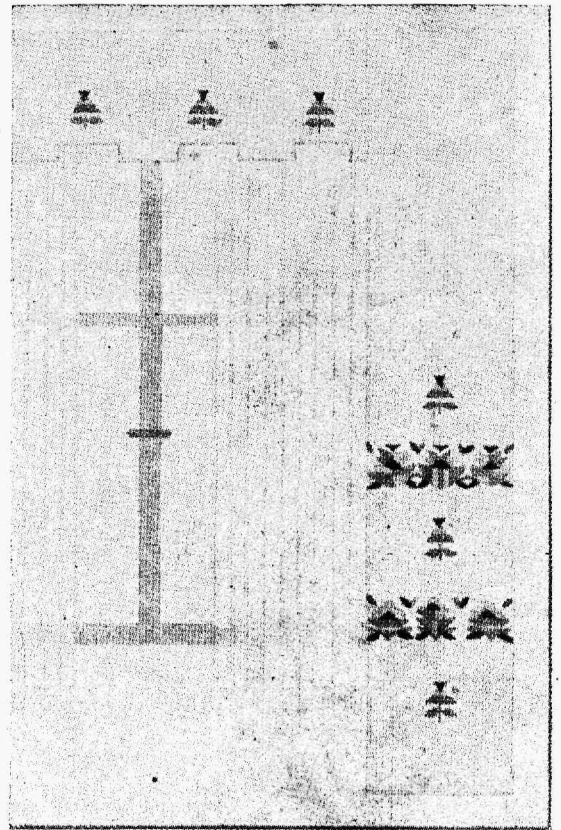
Nr. 1 ja 2.

Nr. 1—2. Pleekimata linajest ehk kanepi riidest lauaklina ja voolipadi, sobivad korvi ja aia mööblile. Õmmelda kõik ühekorbsed jooned sõlm-pistel, musta

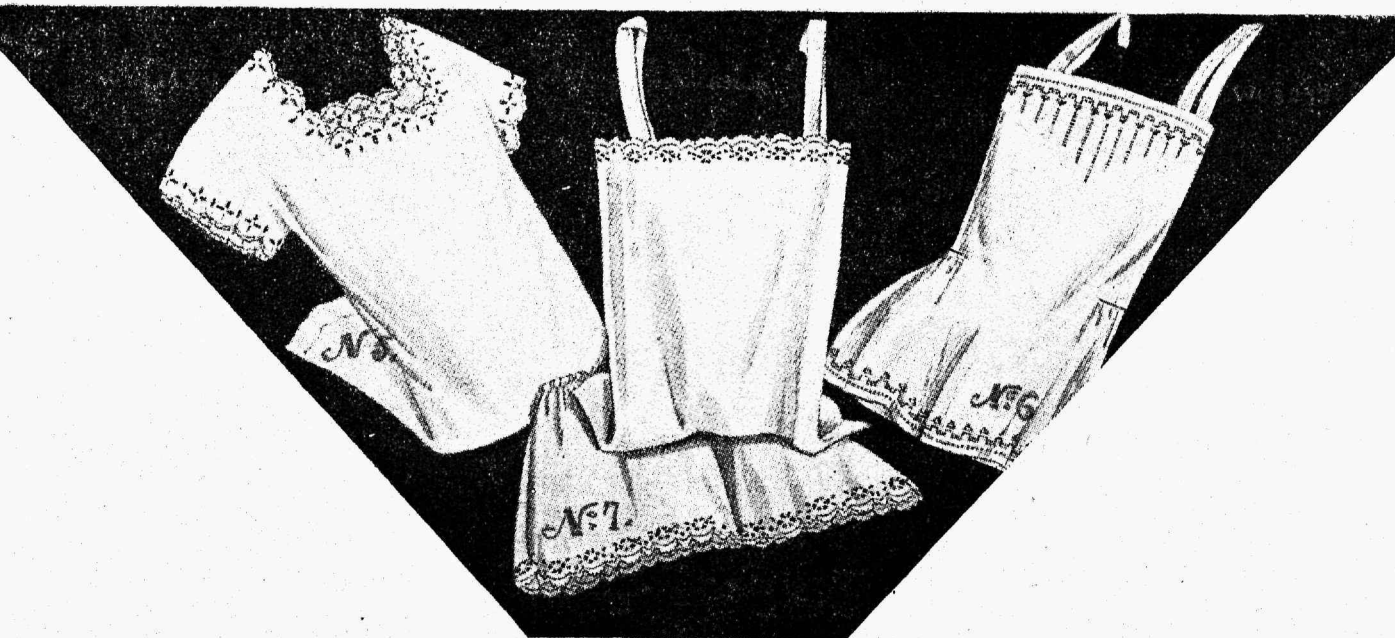
Nr. 9. Lõtkandusega ilustatud voodipesu. (Joon. 9.)
Nr. 10 ja 15. 2-aastaste poiste püksid kaunistatud lõtkandusega. Nr. 10 kaunistuseks kanapofad, mis joon.

№r. 3.

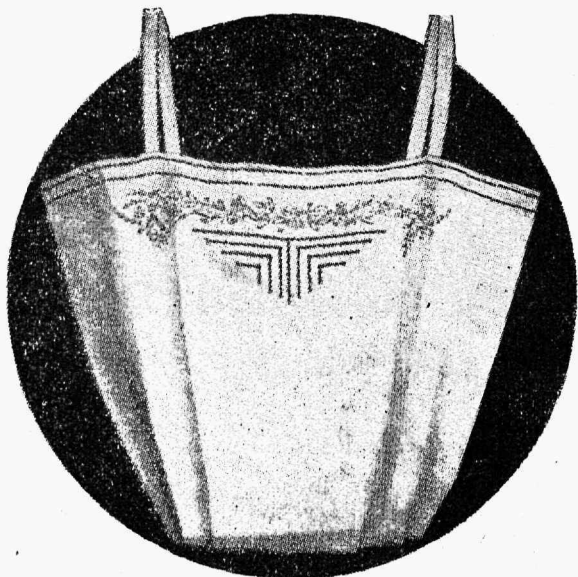
№r. 4.

№r. 5.

№r. 7.

№r. 6.

№r. 8.

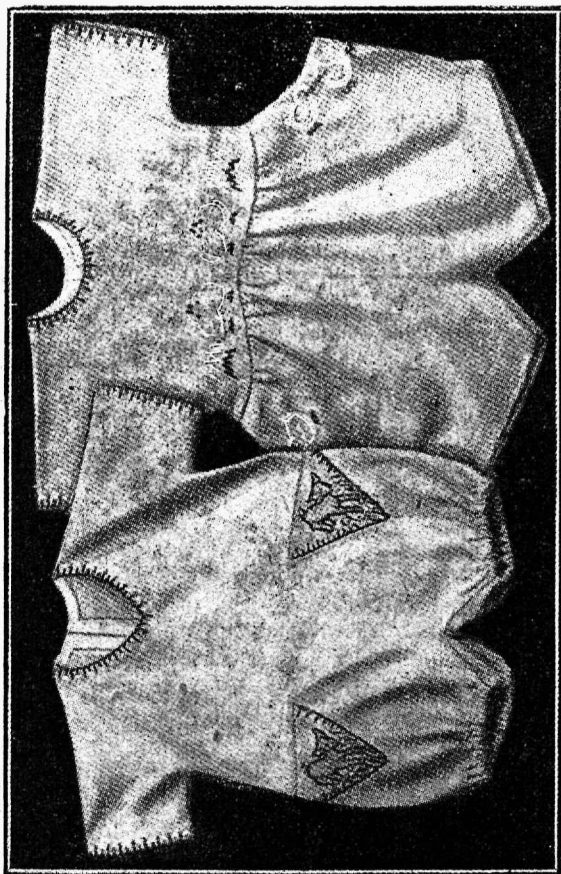
nr. 10. Smmelda kollase ja musta lõngaga helesini-
sele põhjale, weered kahewärwiliise sãmppistega.

№r. 11. Alna eesriide kaunistus, walgele kãllile
ehk maršjetile. Smmelda walge mullineega ehk sãidiga,
joonistusel nãidatud pistetega. Soowikorral wõib ka
pisteid muuta, tarwitades rohkem wars- ja eespisteid,
see oleks sel juhtumisel, kui tahetakse kaunistus hõre-
damini esile tuua.

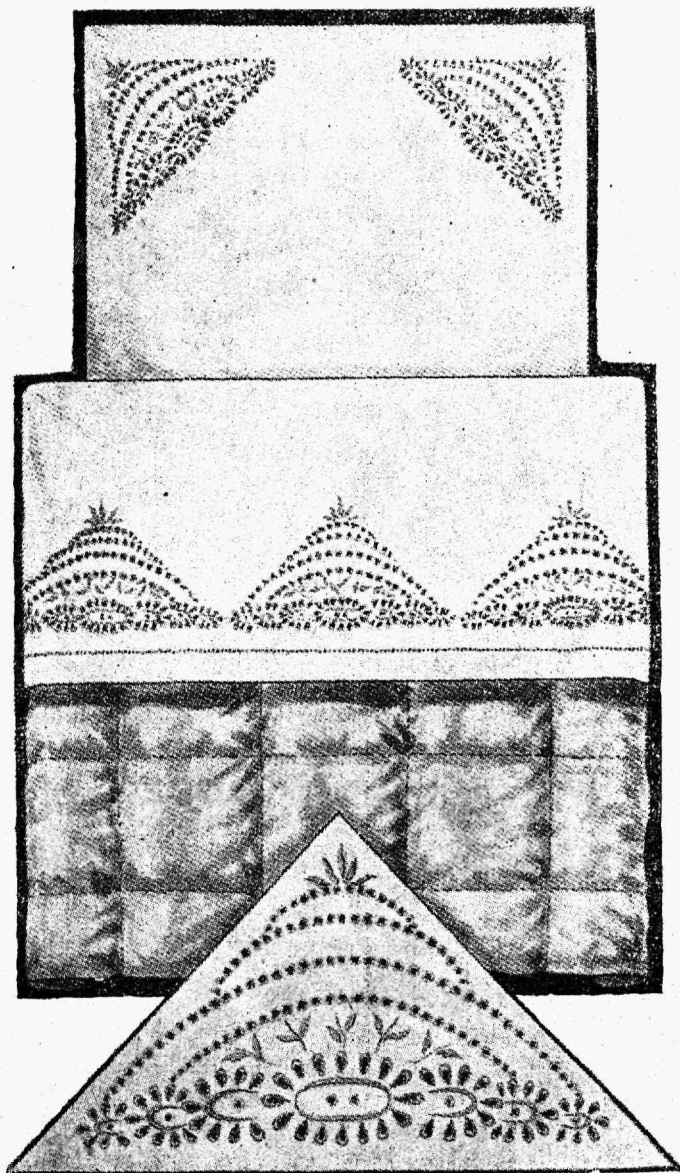
№r. 12. Sohwapadja kaunistus helesini-
sele põhjale tãite- ja sãdepistes joonistusel mãrgi-
tud wãrwide jãrele.

№r.13—14. Wõrgutikanduse (filee) kaunistused.

№r. 16. Rahwuslõikude motiividega kaunistatud
juwiphuus.

№r. 10 ja 15.

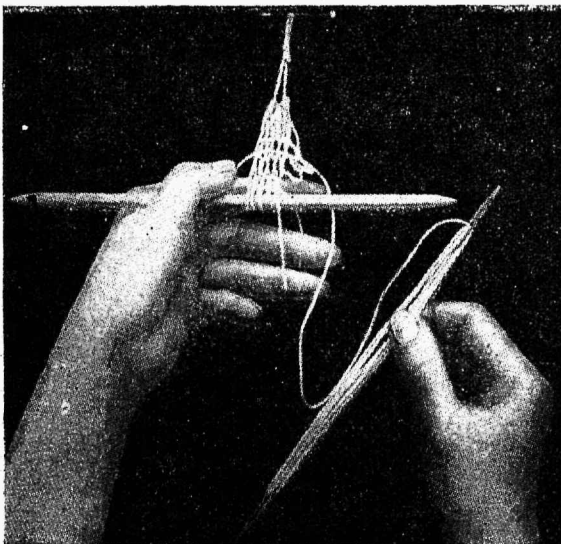
№r. 9.

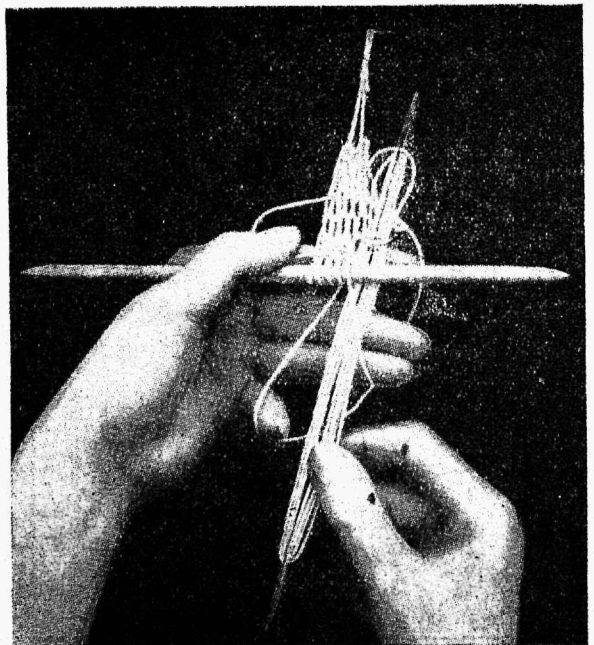
Nr. 16.

Wõrgu tikandus.

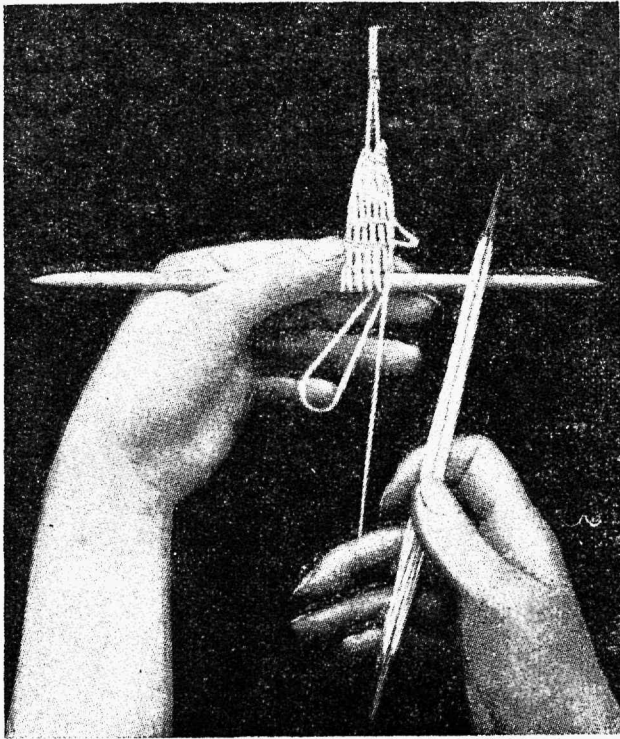
Nr. 1—3. Näited, kuidas kududa võrgu motiivide tarvis. Abinõudeks on n. n. silcenõel ja peenikene luupull ehk marras.

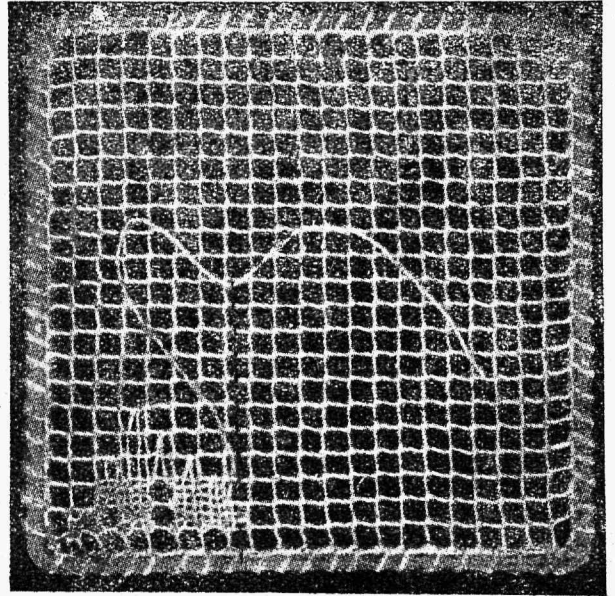
Nr. 1.

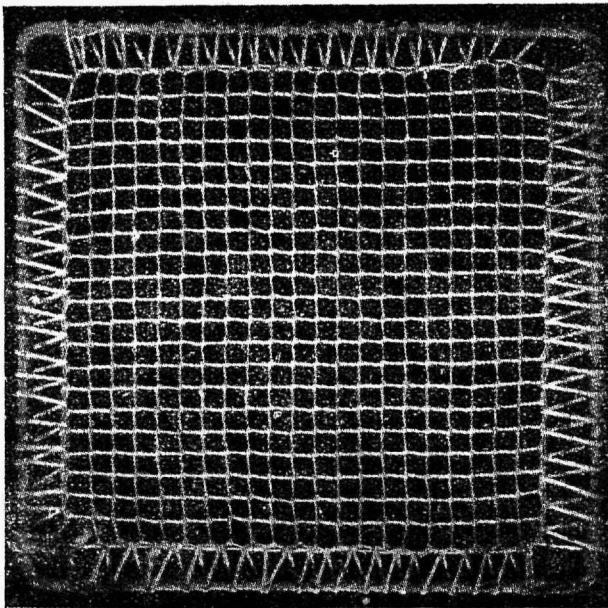
Nr. 2.

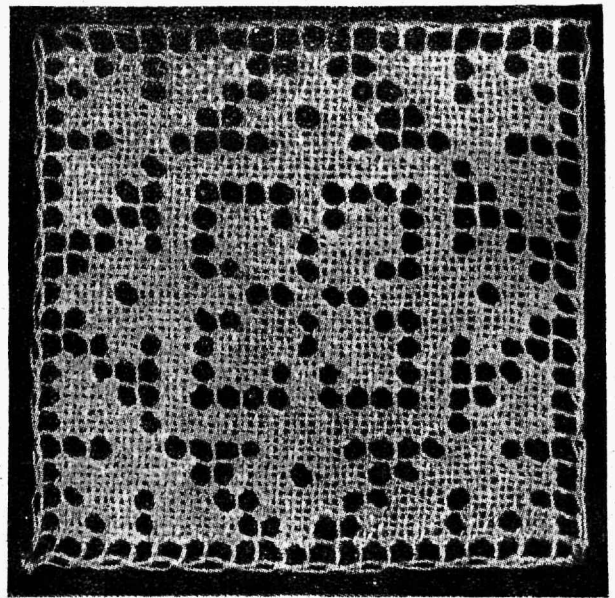
Nr. 3.

Nr. 5. Nõelurmiie näide.

Nr. 4. Näide, kuidas asetada võrk raami ja kõvasti ning korralikult kinni õmmelda.

Nr. 6. Valmis nõelutud võrk, mis raamilt maha võetud.

Nr. 1. Ruudustisest tra-
pist sügisemantel 3—5 aast.
tütarlapsel, kaunistatud ka-
rusnahaga.

Nr. 2. Mantel kahewär-
vilisest kalemist (prium ja
beige) 6—8 aastasele tü-
tarlapsel.

Nr. 3. 12—16 aastase
tütarlapse mantel sügisel,
karusnahksete krae ja kät-
tistega.

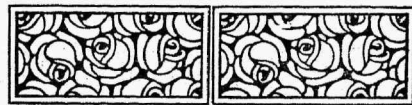
Nr. 4. Sügis mantel noorele neiuksle ruubuliseft trapist.

Nr. 5-6. Tänavakleidid noortele neidudele moosfate löigetega.

Nr. 11. 2—4 aastase poiste ülikond, kolmenurklise ilustustega, mida õmmelda fidepistes.

Nr. 12—13. 1—2 aastaste laste riided.

Parimad taimevõid
Eestis

Bona

60 s. nael

Prima

55 s. nael

Alfa

58 s. nael

Müük igal pool!

Iga tarvitaja võtab osa
taimevõi reklaam-lete-
riist 20. detš. 1928. a.

Lähemalt igas taimevõi pakis.

Oskar Kilgas

Trikoo-, suka- ja pitsivabrik

TALLINNAS

Prii tänav 3

Kõnetr. 2-23

Valmistab kõrges headuses

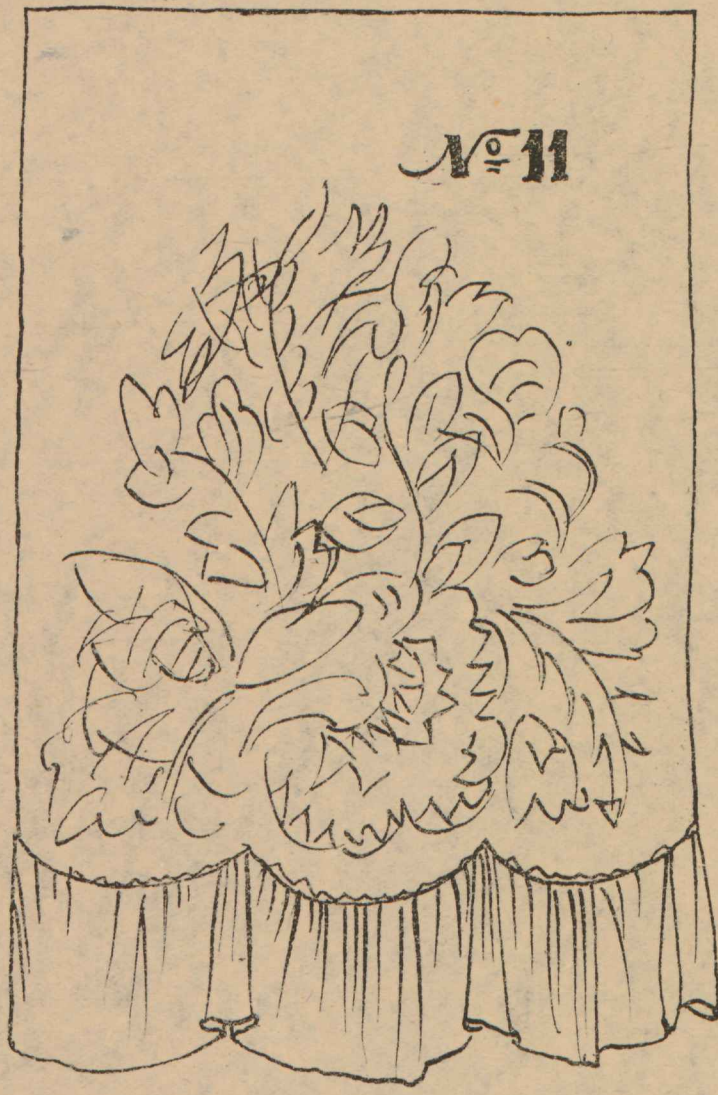
siidi-, floor ja villaseid sukki ja sokke
Lastesukki

Villast-, puuvillast- ja siidist
trikoopesu, spordiülikondi

Siiditrikood kangastena

Pesupitse klõppel ehk venepitse
broderii ja gepüür

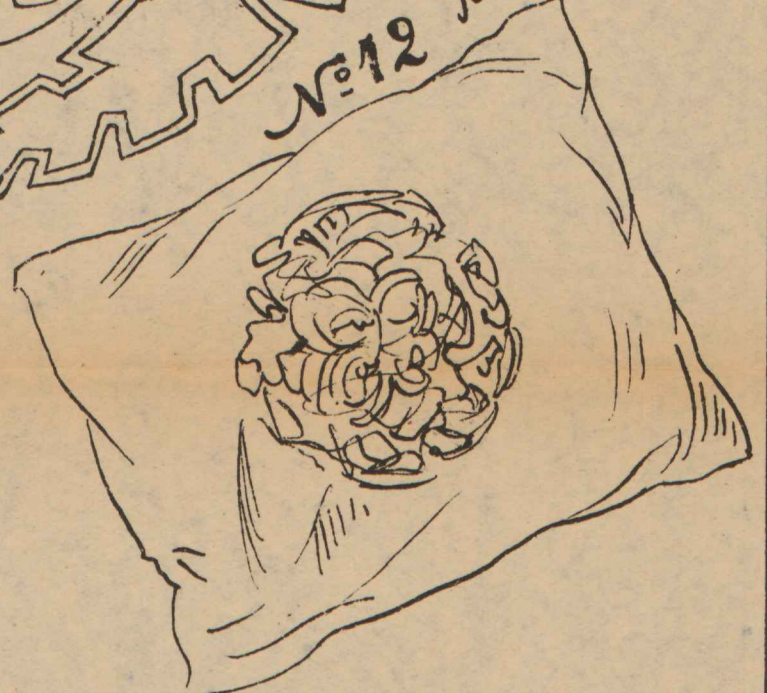
Kaubad saadaval üle maa ning varustatud
vabriku märgiga

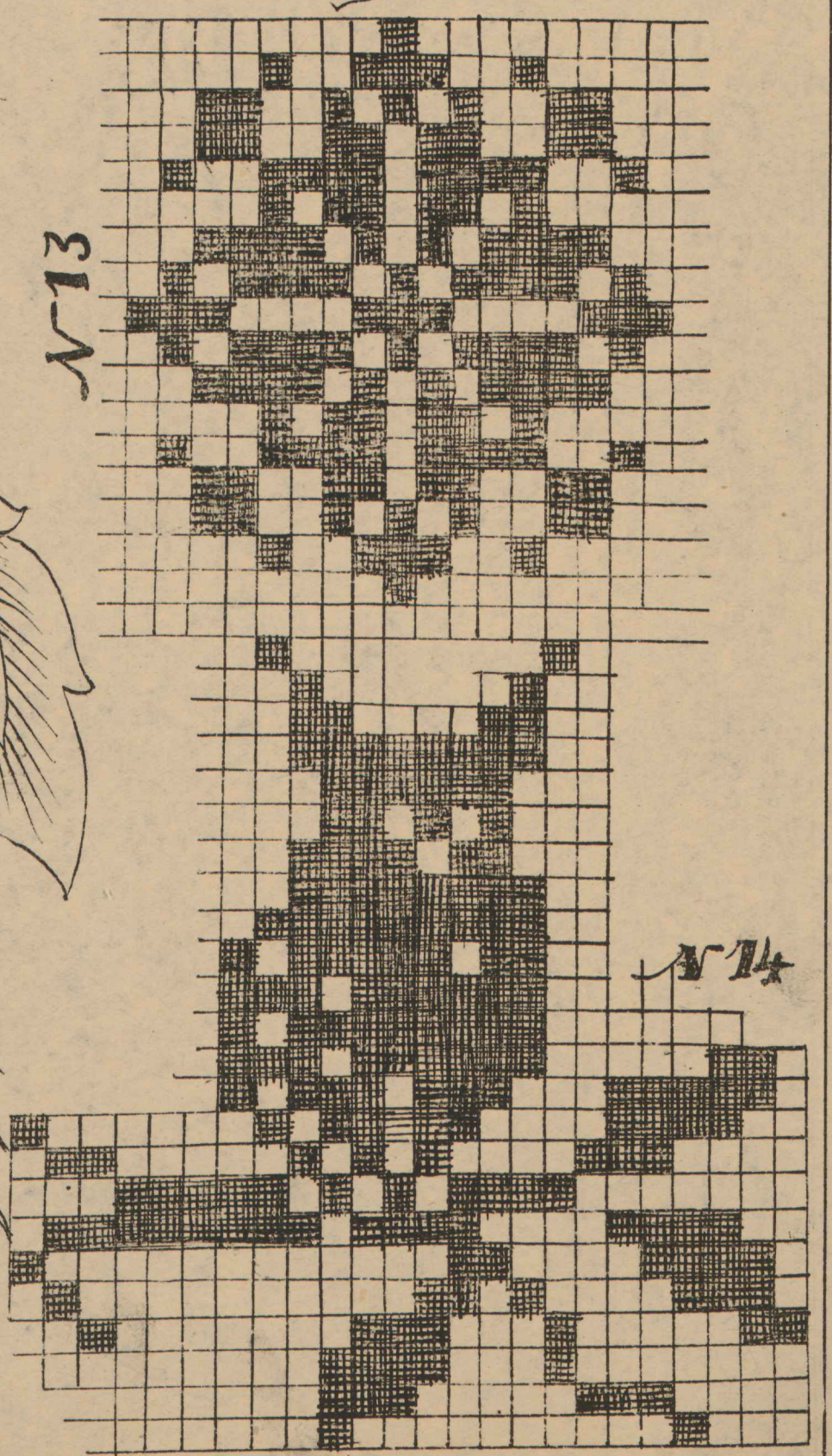
No 12

No 12

No 13

No 14

No. 4

No. 10

No. 10

No. 3

No. 10

No. 2

No. 7

No. 6

No. 8

No. 9

No. 1

584

588

632
635

632
635
784
788
884
888
932
935

632
635
784
788
884
888
932
935

632
635
784
788
884
888
932
935

632
635
784
788
884
888
932
935

632
635
784
788
884
888
932
935

632
635
784
788
884
888
932
935